

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Mohylové pohřebiště Žákava - Sváreč
Jiří Chleviš'an

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra archeologie

Studijní program Archeologie

Studijní obor Archeologie

Bakalářská práce

Mohylové pohřebiště Žákava - Sváreč

Jiří Chleviš'an

Vedoucí práce:

PhDr. Petr Krištuf, PhD.

Katedra archeologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Petru Křišťufovi, PhD., za jeho cenné rady a za trpělivost, kterou měl s mojí osobou.

Velké poděkování patří především mé rodině za obrovskou, neocenitelnou podporu při mém studiu.

Obsah

1	ÚVOD	7
2	METODA PRÁCE	7
3	HISTORIE BĀDÁNĪ	10
4	POHŘBĪVÁNĪ DOBY BRONZOVĚ, DOBY HALŠTĀSKĚ A ČASNĚ DOBY LATĚNSKĚ V ZĀPADNĪCH ČECHĀCH	11
	4.1 Pohřbívání v střední době bronzové	11
	4.2 Pohřbívání v mladší době bronzové	15
	4.3 Pohřbívání v pozdní době halštatské	17
5	POPIS SITUACE	20
	5.1 Popis přírodního prostředí lokality	20
	5.2 Současný stav mohylníku	21
6	PROSTOROVĀ A FORMĀLNĪ ANALÝZA MOHYLOVĚHO POHŘEBIŠTĚ 21	
	6.1 Prostorová a formální analýza pohřebiště	21
	6.2 Prostorová distribuce artefaktů na pohřebišti	25
	6.2.1 Zbraně střední době bronzové	26
	6.2.2 Šperky střední doby bronzové.....	27
	6.2.3 Spínadla střední doby bronzové.....	28
	6.2.4 Keramika střední doby bronzové.....	29
	6.2.5 Zbraně mladší doby bronzové	30
	6.2.6 Šperky mladší doby bronzové	30
	6.2.7 Keramika mladší doby bronzové	30
	6.2.8 Zbraně pozdní doby halštatské	31
	6.2.9 Šperky pozdní doby halštatské	32
	6.2.10 Spínadla pozdní doby halštatské.....	33
	6.2.11 Keramika pozdní doby halštatské.....	34

6.3	Prostorová a formální analýza struktur na pohřebišti	35
6.3.1	Struktury ve střední době bronzové	35
6.3.2	Struktury v mladší době bronzové	36
6.3.3	Struktury v pozdní době halštatské	37
7	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ	38
8	ZÁVĚR	45
9	POUŽITÁ LITERATURA	47
10	POUŽITÉ PRAMENY	52
11	INTERNETOVÉ ZDROJE	52
12	RESUMÉ	53
13	PŘÍLOHY	54
13.1	Seznam tabulek	54
13.2	Seznam grafů	54
13.3	Seznam obrázků	54

1 ÚVOD

Výzkum hrobů nebo pohřebišť je v archeologii jedním z častých témat. Studium pohřebních komponent nám může objasnit mnohé o hmotné kultuře a duchovních představách živého světa minulých populací. Hrob samotný obsahuje většinou mnoho informací o životě a smrti zemřelého, a také o životech a smrti skupiny lidí v jeho okolí a v jeho době. Archeolog se snaží interpretovat tyto události, většinou i za pomoci jiných vědních disciplín, jmenovitě antropologie, archeobotaniky, archeoekologie aj.)

Tématem této práce je jedno z největších mohylových pohřebišť v západních Čechách, pohřebiště Žákava – Svářeč. Jedná se o polykulturní pohřebiště, obsahující pohřby z doby bronzové a doby halštatské. Terénní výzkum této lokality prováděl na konci 19. století významný západočeský amatérský archeolog František Xaver Franc.

Cílem práce je řešení otázek týkající se uspořádání a vývoje mohylového pohřebiště (distribuce artefaktů na pohřebišti, vnitřní vztahy jedinců odražené ve formálních a prostorových vlastnostech hrobů, pohlavní diferenciaci v závislosti na hrobové výbavě, prostorová distribuce artefaktů na pohřebišti). Jako prostředek k tomuto úkolu poslouží katalog F. X. Franze, převedený do digitalizované podoby a georeferencovaný plán pohřebiště Svářeč, poskytnutý P. Křišťufem (Křišťuf – Praumová – Švejcar 2010). Otázky budou řešeny intuitivně pomocí statistických metod a geografických informačních systémů. Na základě rozboru hrobového inventáře byl učiněn pokus o interpretaci jednotlivých hrobových skupin a chronologický vývoj areálu. Část práce je také věnována popisu současného stavu mohylníku.

2 METODA PRÁCE

Práce se skládá ze dvou částí. První z nich, část praktická spočívá v převedení katalogu F. X. France (Šaldová ed. 1988) formalizovanými postupy do digitální podoby za pomoci softwarového balíčku Microsoft Office 2013, konkrétně softwaru Microsoft Acces. Tato databáze je přiložena na CD.

Údaje byly dále korelovány s prací E. Čujanové-Jílkové *Mittelbronzezeitliche Hügelgräberfelder in Westböhmen* (1970), databází poskytnuté P. Křišťufem (Křišťuf – Praumová – Švejcar 2011) a prací V. Šaldové - *Pozdně halštatské ploché hroby v západních Čechách a jejich vztah k současným mohylám* (1971). Soubor relační databáze byl pojmenován *Mohyly_svářeč*. Databáze je rozdělena na hlavní tabulku – *Mohyla*, ve které jsou uvedeny všechny hlavní atributy související s mohylou. Další tabulka pojmenovaná *Pohřeb* navazuje v relaci na tabulku *Mohyla* a obsahuje údaje o uložených pohřbech v jednotlivých mohylách (ritus, uložení ostatků, kulturní zařazení pohřbu atd.). Podstatným je deskriptor **Konstrukce**. Tato položka je použita pro upřesnění polohy hrobu artefaktu uvnitř mohyly a artefaktů v nich uložených. Pro vyjádření obsažených konstrukcí a hrobů, které obsahují, byl zvolen kód ve formátu X/Y/Z. Položka „X“ označuje číslování mohyl (dle France), které konstrukce obsahují. Druhá položka „Y“ značí alfabtické vyjádření konstrukce, která ukrývá pohřeb. V případě, že nebyla konstrukce přítomna a pohřeb byl jednoduše roztroušen pod násep, je pro toto políčko užita numerická hodnota „0“. Poslední položka „Z“ vyjadřuje jednotlivé pohřby (entity), které mohyla obsahuje. Tabulka, která navazuje na tabulku *Pohřeb* je pojmenovaná jako *Výbava*. Jedná se o výčet jednotlivých artefaktů obsažených u pohřbů. V případě, že byl údaj uveden, jsou přítomna i inventární čísla artefaktů uložených v depozitáři v Západočeském muzeu v Plzni. Zvláštní tabulkou je *Artefakt_externí*. V této tabulce jsou obsaženy artefakty, které neleží v žádných uvedených pohřbech, avšak jsou uloženy například ve vrcholu mohyly (viz mohyla č. 1). Tabulky jsou spolu propojeny relacemi 1:N (tab. 1) Jednotlivé deskriptory databáze jsou popsány v tabulce č. 2.

Z těchto tabulek byly následně vytvořeny dotazy, které ukazují podílové zastoupení artefaktů v jednotlivých kulturních okruzích a pohřbech. Takto sestavený dotaz byl importován do programu ESRI ArcMap 10.2 a propojen s georeferencovaným plánem pohřebiště, který byl opět převzat z práce *Prostorové uspořádání mohylových pohřebišť na Plzeňsku* (Křišťuf – Praumová – Švejcar 2011).

Zařazením artefaktů do kulturních celků, jejich vynesemím do vrstev s kategoriemi zbraně, šperky, spínadla, keramika a selekce artefaktů hrobové výbavy jednotlivých pohřbů, jejichž množina společných artefaktů si byla podobná ve více, jak 50 % položek, proběhl pokus intuitivně řešit a interpretovat, v rámci kulturních celku, distribuci artefaktů a mohyl na pohřebišti, chronologický vývoj pohřebiště. Bylo přihlédnuto k přítomnosti dalších artefaktů, objemu mohyl, počtu pohřbů a vzájemné vzdálenosti mohyl. Mohyly nesměly u vzájemné vzdálenosti přesáhnout 5% z nejmenších vzájemných vzdáleností. Započteny byly také „prázdné“ konstrukce, jelikož i ty lze považovat za jisté entity, kterým prozatím zcela nerozumíme. Kumulace těchto hrobových skupin byla vyjádřena za pomoci jádrového vyhrázování (nástroj Kernel density).

Data pro výpočet objemu mohyly byly získány z nákresů F. X. France. Průměry byly získány z celkového rozměru mohyly. U některých mohyl nebylo možné zjistit výšku mohyly, proto byla těmto stavbám přičtena hodnota „0“ a tyto mohyly byly z celkového přehledu objemů mohyl determinovány. Objem mohyl byl vypočten na základě vzorce, který počítá objem kulové úseče s pomocí poloměru a výšky mohyly ($V = \pi v / 6 ((3p^2 + v^2))$); Krištuf – Praumová – Švejcar 2013). Po výpočtu je nutné brát v ohledu transformační procesy provázející postupnou destrukci mohyly (Neustupný 2007). Nejedná se o skutečný objem pláště, ale pouze o vyjádření relativní velikosti (Krištuf 2010).

Byl také proveden pokus o výměru prvotní stavby na základě nákresů F. X. France (Šaldová ed. 1988). V některých případech bylo možné vyzorovat chronologické vztahy mezi hroby, které se odrážely v symetrii tvarů hrobových konstrukcí. Jedním z těchto případů byly např. mohyly č. 1 (superpozice kamenných věnců), mohyla č. 9 (hrobová konstrukce vybudovaná na plášti prvotní mohyly a další).

Pro zobrazení jednotlivých grafů a tabulek byl použit software Statistica 10.

3 HISTORIE BĀDÁNÍ

Archeologický průzkum lokality Svářeč probíhal již ke konci 19. století. Prvním systematickým výzkumem, který na lokalitě probíhal, byl výzkum F. X. France. Výzkum byl proveden pod záštitou valdštejnského panství (Čtrnáct 1946) v rozmezí 7. 7. – 17. 10. 1879 (Šaldová ed. 1971). Samotné zpracování výzkumu však trvalo mnohem déle, a to do roku 1890 (Čtrnáct 1946). Nutno dodat, že výzkumy prováděné F. X. Francem byly na svojí dobu vedeny velice precizně a udaly směr pozdějším výzkumům. Je zde však rozpor v následném zpracování, neboť jsou mohyly charakteristické centrálním depresí (místo vkopu) nebo příčnou sondou a následná dokumentace zobrazuje kresbu vnitřního uspořádání celé mohyly (Šmejda 2011, 120). Ani přes sliby hraběte Valdštejna, že poznámky vydá na vlastní náklady, však bohužel nedošlo za Francova života k publikování výsledků jeho výzkumu (Šmejda 2010). Většina nálezů je dnes uložena v Západočeském muzeu v Plzni.

Franc na lokalitě Svářeč prokopal 52 mohyl z celkového počtu 92, z čehož některé byly již porušené (Šaldová 1988,179). Z těchto 52 prozkoumaných mohyl náleželo 47 pohřbů mohylové kultury střední doby bronzové, 10 pohřbům milavečské kultury mladší doby bronzové a 21 pohřbů spadalo do pozdní doby halštatské (81/A/1 nejistý; Šaldová ed. 1988, 171). V těchto mohylách se nacházelo také 15 prázdných konstrukcí (obr. 1). V souhrnu bylo 34 mohyl s pohřbem/y střední doby bronzové, 9 mohyl s pohřbem/y mladobronzovým/i a 17 s pohřbem/y pozdně halštatským/i. V blízkosti mohylníku nebylo nalezeno žádné sídliště (NZ čj. 1040/60).

V průběhu 20. století bylo v okolí návrší Svářeč a v blízkém okolí na katastru Žákava nalezeno díky povrchovému sběru množství dokladů pravěké a středověké činnosti (NZ čj.1026/82 AÚ AV ČR; 5287/86; 808/2002).

V roce 1970 E. Čujanová-Jílková sepsala seznam hrobového inventáře ze střední doby bronzové, mohylové kultury západních Čech, včetně pohřebiště Žákava-Svářeč (Čujanová-Jílková 1970). Provedla též revizi nálezového fondu z této lokality v Západočeském muzeu v Plzni. O rok později zveřejnila V. Šaldová seznam předmětů z výbavy z pozdně halštatského období (Šaldová

1971). Práce se věnovala vztahům pozdně halštatských plochých hrobů k současným mohylám, kdy jako příklad bylo použito právě pohřebiště Svářeč a pohřebiště Nynice. Pohřby z mladší doby bronzové, kultury milavečské zůstaly prozatím nezpracované do podrobnějšího přehledu.

V roce 1988 byly V. Šaldovou redigovány německy psané poznámky a kresebné tabule F. X. Franze a vyšly ve dvou svazcích s názvem Štahlauer Ausgrabungen – Přehled nalezišť v oblasti Mže, Úhlavy, Radbuzy a Klabavy (Šaldová ed. 1988). Tato práce zveřejňuje Francovy stěžejní výzkumy z let 1890-1906 (Šmejda 2010)

Pohřebiště již bohužel nelze zkoumat v původním stavu, neboť bylo v recentní době výrazně porušeno výstavbou zemědělských objektů (obr. 1).

Posledním z projektů zahrnující, mimo jiných, hrobový inventářů z pohřebiště Žákava-Sváreč byl projekt Prostorové uspořádání mohylových pohřebišť na Plzeňsku (Křišťuf – Praumová – Švejcar 2011).

4 POHŘBÍVÁNÍ DOBY BRONZOVÉ, DOBY HALŠTASKÉ A ČASNÉ DOBY LATÉNSKÉ V ZÁPADNÍCH ČECHÁCH

4.1 Pohřbívání v střední době bronzové

Na dnešním území západních Čech, kde je k vidění vliv mohylové kultury střední doby bronzové bylo dominantní pohřbívání po mohylami. Absolutní chronologii mohylové kultury můžeme položit na časovou přímku do období v rozmezí 1550 – 1300 BC (Podborský 1997, 134). Relativní chronologie, pro dnešní území západních Čech, sestává z časného mohylového stupně BrA2/BrB2, staromohylový stupeň BrB1, střední stupeň BrB2/BrC1 a pozdní stupeň BrC2/BrD (Praumová 2010), tzv. vrhavečský přechodný typ přecházející pozvolna do mladší doby bronzové do kultury milavečské (Čujanová-Jílková 1995).

Známá pohřebiště mohylové kultury v západních Čechách jsou například Štáhlavy-Hájek, Svářeč, Milínov (Šaldová ed. 1988), Plzeň-Nová Hospoda (Čujanová-Jílková 1958), Háj u Hořovic (Jílková – Maličský 1954), Meclov

(Čujanová-Jílková 1969) a další. Pohřebiště, které lze zařadit do tzv. vrhavečského typu jsou eponymní lokalita Vrhavec (Čujanová-Jílková 1977), Podražnice-Kocourkovský les (Čujanová-Jílková 1995).

Většinou byly hroby pod mohylami zahloubeny mělce. Mohylníky jsou často umístěny v dominantnějších mírných svazích nebo v rovinách bez preferované světové strany. Nadmořská výška mohylníků nepřesahuje 500 m. n. m. (Jiráň 2008 ed., 123). Počet mohyl velice kolísá. Objem pláště mohyl se může pohybovat od 7,5 m³ do 259 m³ a u mohyl s jedním pohřbem potom od 7,5 m³ do 235,8 m³; mohyly tohoto období mohou být jak velké, tak malé (Křišťuf – Praumová – Švejcar 2013) a nejčastěji jsou zastoupeny mohylami s kruhovým tvarem (Praumová 2010).

Původní vzhled mohyl se nedá většinou přesněji určit v důsledku přidávání druhotných pohřbů (Jiráň ed. 2008, 123) a transformačních procesů. Dá se však s jistotou říct, že základním geometrickým prvkem byl kruhově nebo elipsovitě vymezený obvod mohyly, který mohl být dále opatřen tzv. kamenným věncem nebo kamennou zídkou, za účelem nerozplavení mohylového pláště (Čujanová-Jílková 1964).

V roce 2012 se J. Kudlič pokusil vyčlenit základní typologii mohyl střední doby bronzové (Kudlič 2012). Jedná se o hliněné mohyly bez kamenné konstrukce, mohyly s kamenným jádrem, mohyly s kruhovým obvodovým kamenným věncem, mohyly s kamenným jádrem i kamenným věncem a ojediněle mohyly složitějších konstrukcí. Většinou byly samotné pohřby přikryté kamennou konstrukcí (Praumová 2010).

Mohylová pohřebiště mohla někdy sloužit i více generacím, což dokládá přidávání druhotných pohřbů do vrcholu (Čtrnáct 1950). Pohřby samotné byly ukládány na rovnou zem. Některé mohyly mohou mít pro srovnání úrovně odkopaný stoupající terén (Sváreč, Javor; Čtrnáct 1950). Je jisté, že žádné mohyly vybudované v západních Čechách nejsou identické a společně s výběrem a rozmístěním inventáře, jsou možnosti budovaných tvarů prakticky neomezené (Čujanová-Jílková 1964).

Během trvání mohylové kultury střední době bronzové se v západních Čechách objevovala jak kremace, tak pohřeb inhumací. Z dosud nalezených pohřbů je větší část z nich přisouzena pohřbům žárovým (Čujanová-Jílková 1964). Tímto ritem byli pohřbeni jedinci obou pohlaví. (Jiráň ed. 2008, 123).

Žeh se prováděl přímo na místě (Neustupný 1946), ale nejspíše ne přímo na místě budoucí mohyly. Jsou však dokázány nálezy dřevěných břevien z Plzně – Nová Hospoda v mohyle č. 52. V případě nalézáných žárovišť v mohylách lze usuzovat o zapalování malých rituálních ohňů před uložením těla navršením mohyly (Čujanová-Jílková 1964). U případů žehu byly tělesné pozůstatky nasypány na podložku, ze dřeva nebo z kůry nebo rovnou na zem, ale nikdy ne do nádob. Tento trend se vyskytuje po celý vývoj mohylové kultury a pozdější ukládání ostatků do nádoby přináší až kultura milavečská (Čujanová-Jílková 1964).

Jeví se, že pohřby inhumací se většinou nacházejí ve fragmentárním stavu (nejčastěji části lebky, zubů a dlouhých kostí; Čujanová-Jílková 1964, 22-25). Jinou variantou je potom uložení skeletů v neanatomické poloze. Nespálená těla bývala ukládána v natažené poloze nebo s mírně pokrčenýma nohama. Orientace byla nejednotná: S-J, SSV-JJZ, V-Z, Z-V (Praumová 2010). Některé mohyly s inhumovanými ostatky mohou obsahovat také pohřeb s fragmenty skeletů, často lebky s dlouhými kostmi. To vede k neshodám, zda se jedná o pohřeb žehem, či inhumací a zdá se, že některé tyto případy kostí mohou být pouze špatně spálenými pozůstatky.

V některých mohylách byly nalezeny i prázdné konstrukce, u kterých je možnost, že se jednalo o symbolické hroby - kenotafy (viz databáze Mohyly_Sváreč mohyly č. 8, 67, 7, 32, 69, 9 a další; Jiráň ed. 2008, 124). Tyto prázdné hroby známe také z jiných lokalit (Nová Hospoda; Čujanová-Jílková 1964, 17). V případě pohřebiště Svářeč není v těchto hrobech přítomna ani hrobová výbava. V západních Čechách, se v lesním prostředí vyskytuje silně kyselá půda, která rychle stravuje kosti (Tomášek 1995, 25-26; Mištěra 1996, 45), což by vysvětlilo jejich absenci. K tomu jistě také zpočátku přispěla konstrukce mohyl, která umožňovala větší přístup vzduchu (Čujanová-Jílková 1961). Absence pozůstatků se tedy dá vysvětlit vlivem tafonomických

procesů a postdepoziční transformace (k termínu Neustupný 2007). V takovýchto případech by bylo vhodné u budoucích výzkumů využití fosfátové půdní analýzy (Pelikán 1955) pro indikaci rozložených ostatků.

Velikost mohyly ve spojení s bohatostí výbavy neodráží společenské postavení, poněvadž i menší mohyly mohou obsahovat bohatší výbavu a naopak větší mohyly mohou ukrývat hrob například pouze s jedním předmětem. Důvodem jejich velikosti je ve většině případů druhotné pohřbívání, což inklinuje k domněnce kontinuálního rodového pohřbívání přesahující někdy i dělené kulturní celky (Křišťuf – Praumová – Švejcár 2013).

V případě inhumace byla pohřební výbava často bohatá; nádoby byly položeny k nohám nebo k hlavě, bronzové a jiné šperky či ozdoby šatů jsou nalézány v místě, kde je zemřelý nosil, zbraně a nástroje po stranách těla. Milodary u pohřbů žehem neprošly kremací a byly přiloženy k pohřbu před jeho zasypáním (Jiráň ed. 2008). U jedinců, u kterých nelze určit pohlaví antropologicky se dá pohlaví diferenciovat na základě přidaných předmětů. V mužských hrobech se nacházejí zbraně (dýka, meč), někdy také nástroje (šidélko, tetovací jehla), zlaté spirálky a vždy pouze jedna jehlice. Ženské hroby jsou potom spojovány s ozdobami šatů, šperky, náhrdelníky a jehlicemi ve dvojici (kolečkovité – vylučují se s kolečkovitými závěsky; Jiráň ed. 2008, 125). Kolečkovité jehlice se vyskytují ve většině případů u jedinců pohřbených inhumací, ale v menší míře je zaznamenán také výskyt u osob, které prošly žehem (Nová huť m. III, Javor m. 9, Zelené m. 30; Čujanová-Jílková 1961). Zvláštní kapitolu tvoří zlaté předměty, které se v západních Čechách vyskytly ve 27 mohylách, ovšem toto číslo se nekryje s počtem hrobů v nich uložených (Čujanová-Jílková 1975, 79). Z tvarů zlatých předmětů se převážně nejvíce vyskytuje zlatá fólie. Dalšími tvary jsou zlaté kotouče (plasticky zdobené) nebo spirály (jednoduché či dvojité). Ojedinelý tvar byl kroužek (Nová Hospoda 6 a 70 a Borotice 14; Čujanová-Jílková, 74; Praumová 2010, 73). Náležitosti, týkající se obsahu byly dodržovány také u nedospělých jedinců (dívky od 12-14 let; Wiegel 1996). Tuto teorii lze použít i v případě některých pohřbů žehem. Chudost výbav některých hrobů lze v některých případech vysvětlit buďto strachem z vyloupení, a tudíž neuložení nebo samotným vyloupením

lidmi mohylové kultury, či později při přidávání druhotných pohřbů mladší doby bronzové a pozdní doby halštatské (Čujanová-Jílková 1964). Jelikož však byla většina těchto mohyl zkoumána v 19. století, tudíž bez detailnějšího sledování nálezových okolností (většinou nemapování stratigrafie), je někdy obtížné tyto druhotné zásahy zjistit.

V období střední doby bronzové také existují případy, kdy seřazení výbavy u žárových pohřbů napodobuje styl pohřbívání hrobů kostrových (pohřebiště Vrhavec). Zde byly také nalezeny hroty šípů, které byly buďto vhozeny nebo vstřeleny (Čtrnáct 1950). V závěrečném přechodném (vrhačském) horizontu BC2/BD byl popel rozsypan přímo na zem na větší plochu a ohraničen zuhelnatělými dřevy, kameny nebo střepy (Jiráň ed. 2008, 125).

4.2 Pohřbívání v mladší době bronzové

Kulturní celek milavečské kultury západních Čech spadá do hornodunajského kulturního okruhu, kterému je nadřazen komplex tzv. popelnicových polí (Podborský 1997, 142). Kultura se dělí dle Reineckeho relativně chronologického dělení na stupně BrD-HaA a v absolutní chronologii ji zařadíme do let cca 1300 – 1000 BC (Podborský 1997, 124, 153).

Původně se předpokládalo, že milavečská kultura, pojmenovaná po eponymní lokalitě Milaveč (Smolík 1879; 1882), vyskytující se v západních Čechách v mladším období doby bronzové, vznikla při svém vývoji ze staršího mohylového podloží zásahem nového etnického prvku, neseného lužickou kulturou (Rybová – Šaldová 1958). Pozdější výzkumy ukázaly odpověď, že se na vzniku milavečské kultury se velkým procentem podílelo podloží pozdní fáze středobronzové mohylové kultury (Šaldová 1961). Stejně tak zastaralá je teorie o vysokém ovlivnění milavečské kultury kulturou knovízskou. Je jisté, že obě kultury se jistě na hraničícím území setkávaly. Následné nálezy plochých hrobů uvnitř území milavečské kultury jsou nejspíše pouze důsledkem pronikání nositelů knovízské kultury na neosídlená území (Šaldová 1965) a jejich koexistence (Bouzek 2001, 27)

Pohřební ritus mladší doby bronzové se vyznačuje u milavečské kultury, tak jako v celé střední Evropě, svojí jednotností. Ritus této doby je žárový, pouze ojediněle se mohou vyskytnout pohřby s inhumovanými těly. Uložení ostatků se může poněkud lišit.

Ve starším stupni BrD, stejně jako v přechodné vrhavečské fázi, byly kůstky pod mohylou na úrovni na hromadě, nebo byly roztroušeny po větší ploše (Čujanová-Jílková 1977; Šaldová – Rybová 1958). V pozdějším období mohl být popel mrtvého uložen buďto v jamce s nádobami nebo s nádobami stojícími na úrovni, často přímo na jamce. Dalšími možnostmi mohlo být uložení spálených kůstek do veliké nádoby zasazené na úroveň společně s milodary nebo uložení na dno nádoby, která je zapuštěná z menší míry do země. V posledním případě bývá dno jamky někdy vyloženo kamenem (Rybová – Šaldová 1958). Funkci popelnice nejčastěji plnila zásobnice nebo okřín, až na výjimky (pohřby z Kokotska D a Kostelce) kdy jsou pohřby nasypány na úroveň nebo v jamce. Navíc nejsou tyto nádoby nalézány spolu, kromě některých případů (Kokotsko mohyla č. 59, č. 29 a Svářeč mohyla č. 53; Rybová – Šaldová 1958, 396). Vzácným jevem, který se může na popelnicích mladší doby bronzové vyskytnout, jsou tzv. „dušníky“. Tento prvek je vykládán, jako představa „o cestování duše“, praktický otvor pro „odvodnění“ z popelnice, nebo je interpretován jako „kuchyňská funkce“ k vypouštění syrovátek při výrobě tvarohu (Podborský 2006, 287).

V období mladší bronzové je prováděn pohřeb pod mohylami. Ve starším období BrD jsou v západočeské oblasti stále k vidění velké mohyly s bohatou hrobovou výbavou, u kterých je k vidění návaznost na středobronzovou tradici mohylové kultury. Mohyly se v mladším období zmenšují stejně tak dochází k chudnutí pohřební výbavy (Vlková 2012; Chvojka 2004). V období HaA 1-2 mohyly na dnešním území západních Čech postupně nahrazují ploché žárové pohřby. V období HaB zmizelo budování větších mohyl úplně. Pro typologii konstrukcí lze opět použít dělení, které se pokusil vytvořit J. Kudlič (Kudlič 2012). Nejčastěji se vyskytují mohyly s prostým navršeným hliněným náspem s vnitřní kamenným jádrem (kuželem), v jehož konstrukci mohou být roztroušeny zlomky nádob (Vlková 2012; Kudlič 2012; Jiráň 2008, 226).

Mohou však obsahovat i věnec z kamenů, kladených na původní povrch, obdélníkem ze zuhelnatělých dřev nebo dlážděná kameny. Půdorys je většinou kruhový, ale může být elipsovitý. Zpravidla tyto mohyly obsahují jediný pohřeb, někdy je však nalézáno i více pohřbů (Vrhavěč, Nová Hospoda; Rybová – Šaldová 1958, 596; Jiráň ed. 2008, 226). Lokality, kde se dále vyskytují pohřby milavečské kultury jsou Hájek u Štáhlavic, Kokotsko u Ejpovic, Vrhavěč, Předence, Vocho. Je známa také bohatě vybavená mohyla velmože z Milavče ze starší fáze (Podborský 1997, 153).

Jak již bylo zmíněno, mohyly mladší doby bronzové jsou o poznání menší než mohyly středobronzové. Jejich objem se může pohybovat od 2,1 m³ do 117,2 m³ a u mohyl s jedním identifikovaným pohřbem od 2,1 m³ do 83,1 m³ (Křišťuf – Praumová – Švejcar 2013).

Hrobová výbava, jak již bylo řečeno, je ve starším období BrD bohatší než v pozdějších fázích. V západních Čechách je hojný výskyt bohatě vybavených ženských hrobů, zejména potom šperky. Protějšek tvoří mužské hroby vybavené bronzovým náčiním a zbraněmi. Ve stupni HaA1 dochází k chudnutí výbavy, až na výjimky, kdy je na pohřebišti s bohatými hroby s předchozího období nebo v jejich bezprostřední blízkosti. Chudá výbava je charakteristická úbytkem bronzových nádob a vymizení mečů. Vzácně se v hrobech nachází nůž, častější je nález jehlice. Od stupně HaA2 a výše nebyla v hrobech zjištěna bronzová výbava (Kytlicová 1988, 360).

4.3 Pohřbívání v pozdní době halštatské

V pozdní době halštatské se víceméně stírají kulturní rozdíly a nastupuje tzv. jednotná pozdně halštatská kultura. Pozdní doba halštatská spadá v relativní chronologii podle Reineckeho do období HaD2-LtA. Díky metodě ¹⁴C můžeme položit absolutní chronologii na časové přímce přibližně v rozmezí let od 550/530-400 (Venclová ed. 2008). Ve stupni HaD jsou v západních Čechách již patrné laténské vlivy a můžeme zde vidět plynulý vývoj jak na pohřebišťích mohylových, tak na pohřebišťích plochých žárových. Z tohoto důvodu je spojení stupně HaD prakticky nedělitelný od stupně LtA (Šaldová 1968, 318, 319). V. Šaldová vytvořila vývojové fáze s navrženým absolutním datováním

na základě rozboru plochých a mohylových pohřbů na lokalitě Nynice (Šaldová 1971; Venclová ed. 2008, 29)

Žeh je převládajícím ritem, který se na pohřebištích nejčastěji nalézá. Pohřby, kdy jsou nespálená těla inhumována jsou nalézány výjimečně. V této době byli mrtví jedinci pohřbíváni pod mohylami nebo do plochých hrobů. Pohřbívání pod mohylami bylo kontinuálně praktikováno již od střední doby bronzové a skončilo v časně době laténské (LtA). V západních Čechách se zřídkakdy objevuje pohřbívání do nově stavěných mohyl, častější je dodatečné pohřbívání do starších mohyl (45 případů). Pohřbů pod nově zbudovanou mohylou bylo registrováno v západních Čechách pouze 15, všechny na úrovni terénu. Je ovšem diskutabilní, kolik hrobů, námi dnes posuzovaných jako ploché, mohlo být ve skutečnosti mohylami. Z dostupných pramenů je známo, že inhumovaní jedinci byli nalézáni převážněji v komorových tzv. „knížecích mohylách. Vedle mohyl, se také od HaD2/3 začalo pohřbívat do plochých hrobů, které byly někdy oddělené na pohřebišti plochých hrobů, někdy spolu s mohylami. V případě některých kamenných hrobů, může však jejich kamenný zával indikovat přítomnost dřívější mohylky (Venclová ed. 2008, 137, 138).

Tzv. „knížecí“ mohyly s dvoukolovými vozy a koňským postroji, případně importovanými bronzovými nádobami, měly kamenný zával, který mohl být lemován kamenným věncem či dřevěnými kůly (Manětín-Hrádek; Soudská 1976). Žárové pohřby mohly být uloženy v nádobě (Venclová ed 2008, 140). Kromě těchto velkých, bohatě vybavených mohyl existovaly také mohyly menší, s navršenými kameny, nebo obehnané kamenným kruhem, o průměru 3-4 m. Tyto mohyly obsahují žárový pohřeb buďto v jamce nebo v nádobě (většinou lahvovitá, mísovitá nádobka, hrncovitá nebo amforovitá nádoba, která mohla být překrytá miskou nebo miskou, dnem dolů. Uložené předměty mohly někdy také projít žárem (Soudská 1972, 296; Šaldová 1971, 71).

Hroby budované dodatečně do starších mohyl mají většinou tvar zaoblené jámy, někdy tvar čtyřhranné komory. Převážná většina těchto hrobů je zapuštěna do vrcholu na původní úroveň mohyl. Tyto hroby obsahují menší počet zbraní a většinou max. 3 keramické nádoby, zlomky nádob nebo žádnou

keramiku. Uložení ostatků je variabilní. Většinou není o uložení zmínka. Dále mohou být v nádobě nebo obyčejně rozptýleny (Šaldová 1971, 106). Dodatečné hroby byly budované do mohyl středobronzové mohylové kultury (střední doba bronzová; nejčastěji), milavečské kultury (mladší doba bronzová) a do mohyl nynické kultury (pozdní doba halštatská). Zřejmě nejčastěji se pohřbívalo do mohyl o průměru 5-10 m (Veselá 2013).

Plochá žárová pohřebiště jsou známá spíše z jižních a severozápadních Čech. V západních Čechách je známo asi 20 lokalit, většinou koncentrovaných na severní hranici. Ploché žárové hroby v Nynicích z období HaD-LtA nerespektovaly starší hroby.

V. Šaldová vytvořila na základě tohoto pohřebiště možnosti úpravy těchto hrobů. Pozůstatky, v takto budovaných hrobech, mohly být uloženy buďto v jamce (nejčastěji oválného, kruhového, podlouhlého půdorysu), která mohla obsahovat ještě obložení kameny, či žlábkem, v hrobech na úrovni nebo v hrobech pod úrovní do prosté země. Výbava v hrobech v jamce je jednoduchá, co se keramiky týče. V hrobech se vyskytují pouze dvě nádoby, části nádob nebo střepy, anebo keramické nádoby zcela chybí. Popel může být uložen buď v jamce, nebo v nádobě. Některé hroby indikují oboje možnosti uložení. Nádoby u tohoto způsobu, většinou stály v jakémsi výklenku nebo níže než dno jamky. Hroby uložené na úrovni jsou většinou volně rozloženy a nijak nechráněny. Někdy je hrob překrytý kamenným závalem, nebo označen menšími kameny. Tyto hroby mohly obsahovat až tři nádoby, části či střepy nádob, anebo může být hrob opět prázdný. Příklad, který se vyskytuje nejméně, je ten, kdy jsou hroby uložené pod úrovní v prosté zemi. Inventář těchto hrobů je poměrně rozložen do všech fází a pro svou nevšednost je obtížné jej datovat (Šaldová 1971, 104-105). Jako pozdně halštatský žárový hrob lze také interpretovat objekt 1 na lokalitě Horní Kamenice s pomístním názvem „Na vrchu“ (okr. Domažlice; Křišťuf-Křišťufová 2012).

Keramika, do které byl ukládán popel zemřelého, byla většinou na rozdíl od sídlištní méně kvalitně pálena. Na keramice sídlištní navíc přechází dno do rovného stabilního tvaru, na rozdíl od keramiky funerální, kdy je nádoba zaoblená nebo přechází do omfalos. Pohřební keramika je také kvalitnější, co

se výzdoby týče. Z předmětů, které lze zařadit do kategorie zbraně, jsou charakteristické pro období LtA delší, prohnuté sečné nože. Tyto předměty najdeme v plochých žárových hrobech méně často, než např. kopí. Tato kopí bývají buď štíhlá, zašpičatělá nebo s hrotem zaobleným. Šperky zastupují nejčastěji tyčinkovité náramky. Hojně se v hrobových inventářích také vyskytují žluté korálky s modrobílými očky. Vzácné jsou ryté a kolkované turbanovité náramky z bronzového plechu. (Soudská 1969, 174-182). Ty jsou velmi podobné turbanovitým kruhům (např. Žákava-Sváreč) objevující se hojně v časném laténu. Zajímavé je, že se objevují většinou u inhumovaných jedinců (Šaldová 1957).

5 POPIS SITUACE

5.1 Popis přírodního prostředí lokality

Pohřebiště Svářeč se nachází v západních Čechách na okrese Plzeň-jih, katastr Žákava. Leží východně od obce Žákava a 5 km jižně od zámku Kozel. Většina mohyl byla severně od cesty z Nezvěstic do Spáleného Poříčí. Jižně, asi 100m od pohřebiště teče potok Bradava a přibližně 90 m severozápadně od mohylníku potom Milínovský potok (Šaldová ed. 1988).

Jelikož leží lokalita v západních Čechách, projevují se zde výrazně makroklimatické znaky přímořského podnebí. Konkrétně se nachází v okrsku mírně vlhkém, vrchovinném (viz Mištěra 1996, 28). Tato podoblast se vyznačuje nadmořskou výškou kolem 500 m. n. m. a studenou zimou. Průměrná lednová teplota může dosáhnout teplot pod -5 °C. (Mištěra 1996, 29).

Geologicky se návrší Svářeč nalézá v provincii Poberounské soustavy, v subprovincii Plzeňské pahorkatiny, v celku Švihovské vrchoviny. Plzeňská pahorkatina leží na převážně zvrásněných starých proterozoických horninách s ostrůvky hlubinných vyvřelin (Demek a kol. 1987, 408). Převládajícím půdním druhem v oblasti Svářeče je jílovitohlinitý druh, který je těžký. Půdní typ, jenž převládá, je hnědozemě středoevropská. Vzhledem k půdotvorným

substrátům je chemická reakce půd vesměs kyselá až silně kyselá (viz obr. 2; Mištera 1996, 45)

5.2 Současný stav mohylníku

Na mapovém portále Cenia.cz (<http://kontaminace.cenia.cz/>) můžeme vidět, na jedné z vrstev ortofotografii leteckých snímků, které zobrazují lokalitu v roce 1956 (obr. 3), že část na ploše jsou pozůstatky většiny mohyl.

Dne 5. dubna 2014 jsem provedl rekognoskaci lokality Žákava-Sváreč za účelem odhadu současného stavu mohylníku. Počasí bylo zatažené. Lokalita je v tomto současném období zarostlá převážně vysokou luční vegetací (severní část; obr. 4), střední část tvoří jehličnatý les a recentní zemědělské stavby (obr. 5, 6), jižní část je pokryta zemědělskou plochou. Právě zmíněná severní část vykazuje většinou kvůli pozůstatkům mohylových plášťů vegetační příznaky (k termínu Šmejda 2008), kdy při pohledu ze země rostla luční vegetace nad průměrnou výšku vegetace. Tyto identifikované mohyly byly typické depresemi povrchu terénu ve středové části, která byly vytvořena při výzkumu Francem. Z 92 mohyl, se mi jistě podařilo určit přítomnost pouze 18, jejichž středy jsem zaměřil pomocí GPS přístroje (obr. 7). Nejzřetelnějšími byly mohyly č. 18 a 22. U mohyly č. 22 bylo možné vidět stále znatelný mohylový plášť. Jedná z mohyl (mohyla č. 26) byla dokonce narušena cestou. Většina pohřebního areálu je zničena zmiňovanými zemědělskými objekty ze současnosti (obr. 1, 6).

6 PROSTOROVÁ A FORMÁLNÍ ANALÝZA MOHYLOVÉHO POHŘEBIŠTĚ

6.1 Prostorová a formální analýza pohřebiště

Na pohřebišti Žákava-Sváreč se nachází 92 mohyl, z čehož 52 mohyl bylo prokopáno F. X. Francem (Šaldová ed. 1988). V těchto mohylách Franc rozeznal 3 kulturní celky. Z 52 mohyl 46 pohřbů náleželo mohylové kultuře střední doby bronzové (14 byly mohyly, které obsahovaly jeden pohřeb), 11 milavečské kultuře mladší doby bronzové a 22 pohřbů spadalo do pozdní doby

halštatské-časné doby laténské, z čehož 16 bylo halštatských a 6 časně laténských. Zvláštním druhem pohřbů jsou ty, které neobsahovaly známky milodarů a vyznačují se prázdnou kamennou konstrukcí. Těchto případů je celkem 15 (v jednom případě šlo pouze o keramické střepy, v dalším se zachovaly stopy po žárovém pohřbu bez milodarů). Je možné, že se původně jednalo o pohřby. Vyskytují se převážně v severnější části pohřebiště.

Největší mohylou se zdá být mohyla č. 1 (obsahuje 2 pohřby střední doby bronzové a 2 pozdní doby halštatské). Mohyla s nejpočetnějším obsahem pohřbů je však mohyla č. 59 (6 pohřbů střední doby bronzové, 1 pohřeb pozdní doby halštatské).

Základ mohylníku tvoří mohyly, které byly vybudovány ve střední době bronzové. Jsou rozprostřeny po celé oblasti pohřebiště, převážně však v severnější části pohřebiště. Zajímavá je jižnější část pohřebiště s mohylami střední doby bronzové. V každé z těchto mohyl se vyskytuje pouze jeden pohřeb ze střední doby bronzové. Výjimku tvoří nejjižnější mohyla č. 89, ve které se nacházejí pohřby dva. Jinak mohou obsahovat tyto mohyly vícenásobné pohřby ze střední doby bronzové (např. 1, 59).

Mohyly mladší doby bronzové se zdají být nenarušené, až na jednu výjimku prázdné konstrukce na úrovni (m. 69). Vykazují známky přítomnosti pouze jednoho pohřbů. Milavečské mohyly byly vybudovány ve střední a severnější části pohřebiště. Jedna mohyla této kultury stojí osamocena v jižnější části lokality.

Mohyly ze střední doby bronzové byly později využity i v pozdní době halštatské k druhotným pohřbům. Hroby období HaD2/3-LtA se nejvíce kumulují v severozápadní části mohylníku. Jak již bylo řečeno, většina pohřbů z této doby představuje druhotné zásahy do starších mohyl. Tyto zásahy se nacházejí právě nejvíce v severozápadní části pohřebiště v mohylách na okraji mohylníku.

Druhotné pohřby představují 81,81 % z celkového souboru hrobů pozdní doby halštatské na pohřebišti a vyskytují se v mohylách č. 1, 2, 5, 8, 10, 13, 38, 47,

59, 63, 81, 83, 85. Tyto mohyly jsou svými rozměry v této části největší. Průměr těchto mohyl se pohybuje od 7,5 do 17,4 m. Směrodatná odchylka tohoto průměru je 5,96 m. Tyto největší mohyly jsou od sebe ve směru S-J vzdáleny každá přibližně 80 m a každá z nich se nachází na okraji pohřebiště (kromě č. 2 a 10). V pozdní době halštatské (stupeň Ha 2/3) se téměř nevyskytuje vícenásobné pohřbívání do mohyl. Pouze v mohyle č. 1 se objevují dva pohřby ze stupně Ha D 2/3. Ze stupně LtA se však vícenásobné pohřby vyskytly již ve dvou mohylách. Pokud považujeme zlomek železa v mohyle č. 47 také za zbraň, je tato kategorie artefaktů přítomna (nůž v mohyle č. 63 můžeme považovat za nástroj) v každém druhotném pohřbu na okraji pohřebiště. Jedinou výjimkou, kdy nemá hrob žádné náznaky zbraně je hrob 83/A/2. Na druhou stranu každý hrob, blíže ke středu pohřebiště, zbraň postrádá. Původní pozdně halštatské mohyly dosahují nejmenších rozměrů v rámci kulturního rozdělení. Jejich průměr se pohybuje od 5 do 8 m, kdy má průměrná hodnota 6,5 m směrodatnou odchylku 1,2 m.

Zjištěné údaje naznačují, že převažujícím pohřebním ritem na pohřebišti je pohřeb, kdy se tělo spálilo, v menší míře se však najdou také inhumované ostatky (3% z celkového počtu pohřbů, všechny spadají do střední doby bronzové). Tento závěr je však nutné brát s rezervou, jelikož nebyly odkryty všechny hroby, a protože kyselá půda nacházející se na lokalitě podporuje rychlejší regresi rozkladu ostatků. Nelze tedy s jistotou říci, který ritus byl primárnější.

Z 52 mohyl je 10 s kamenným jádrem a věncem a pouze v jednom případě se jedná o věnec dvojitý (č. 58; BrB-BrC). Ve všech těchto mohylách s kamenným věncem se vyskytují pohřby střední doby bronzové, ve 4 případech byla mohyla s věncem obsazena pouze prázdnou konstrukcí. V šesti mohylách s kamenným věncem byly kromě obsazené konstrukce, i konstrukce prázdné. Zdá se, že tyto konstrukce byly zbudovány spolu s konstrukcí, ve které se objevuje hrob s milodary. Pět z těchto prázdných konstrukcí bylo v rámci mohyly s věncem zbudováno v jižnější části, jedna potom v severnější části mohyly. Průměr kamenných věnců, které se vyskytují v některých mohylách, se pohybuje od 7,2 m do 13,7 m. Průměrný rozměr činí

9,78 m, se směrodatnou odchylkou 1,95 m. Ve všech mohylách s kamenným věncem, kromě středových hrobů mohyly č. 58 (58/A/1) a mohyly č. 59 (59/A/1), se vyskytují kovové artefakty. Ve zmíněné mohyle č. 58 se vyskytují pouze keramické nádoby. V hrobě 7/A/1 sice nebyl kovový předmět, v kamenném věnci mohyly však byla nalezena bronzová sekerka s bočními laloky. Ve dvou případech (č. 52, 68) jsou na pohřebišti mohyly s absencí kamenů, tudíž tvořené pouze hlinitým náspem bez vnitřní kamenné konstrukce. Oba tyto případy lze chronologicky zařadit do mladší doby bronzové (kultura milavečská). Ostatní zbudované mohyly jsou tvořeny hlinitým náspem s jednou či více kamennými konstrukcemi. Mohyly s kamenným věncem také vykazují větší objem než mohyly bez věnce pouze s kamennou konstrukcí, či s absencí kamenů (graf 5).

Na nákresech mohyl, které pořídil Franc, je možné také vysledovat jisté chronologické vztahy. Mohyly, ve kterých jsou hroby s konstrukcí nad úrovní, mimo věnec, či mají narušenou symetrii nebo narušují symetrii ostatních hrobových konstrukcí a věnce, se zdají být mladší než hroby, které tyto předpoklady nesplňují (příklad mohyla č. 59; Šaldová ed. 1988, Taf. LVI). Na základě těchto předpokladů jsem se pokusil rekonstruovat původní vzhled mohyl.

Na základě výpočtu objemu mohyly za pomoci vzorce k vyjádření kulové úseče (Křišťuf 2010) jsem došel k následujícím výsledkům: u kultury střední doby bronzové se objem mohyl s hroby tohoto období na pohřebišti pohybuje od 7,13 m³ do 507,97 m³, průměrný objem mohyl s hroby tohoto období je 99,64 m³ se směrodatnou odchylkou 117,04 m³. Pro mohyly s jedním pohřbem (započteny také mohyly, které obsahují více pohřbů, ale podařilo se u nich určit objem mohyly s původně jedním pohřbem) je výsledek od 7,13 m³ do 221,34 m³, průměrný objem těchto mohyl s jedním pohřbem je 55,03 m³, se směrodatnou odchylkou 59,95 m³. Pro mladší dobu bronzovou vyšel objem mohyly s pohřby z této doby v rozmezí od 7,13 m³ do 85,18 m³. Průměrný objem mohyl z tohoto období 40,74 m³ se směrodatnou odchylkou 23,81 m³. Objem mohyl s jedním pohřbem z mladší doby bronzové se vyskytuje

v intervalu od 7,13 m³ do 70,95 m³. Průměrný objem těchto mohyl s jedním pohřbem je 35,8 m³ a směrodatná odchylka 19,65 m³. V pozdní době halštatské je problémem již zmíněná převaha dodatečných pohřbů v mohylách střední doby bronzové. Objem starších mohyl, ve kterých jsou uloženy hroby pozdní doby halštatské, dosahuje hodnot v rozmezí od 17 m³ do 507,97 m³. Průměrný objem činí 119,01 m³, se směrodatnou odchylkou 153,49 m³. Malý počet mohyl, které byly postaveny v pozdní době halštatské (4 stavby), dosahuje objemu v rozmezí od 4,97 m³ do 48,04 m³. Průměrný objem těchto mohyl je 23,25 m³, směrodatná odchylka potom 17,76 m³. Celkem měly mohyly s pohřbem z pozdní doby halštatské objem od 4,97 m³ do 507,97 m³. Průměrný objem činí 104,75 m³ a směrodatná odchylka 123,53 m³. Zdá se, že mohyly s jedním pohřbem ve střední době bronzové jsou relativně větší než mohyly s jedním pohřbem v mladší době bronzové a pozdní době halštatské (graf 1). To zcela odpovídá původním zjištěním (Krištuf – Praumová – Švejcar 2013; Veselá 2012). Zvláštní případ tvoří konstrukce, které byly prázdné (celkem 15; mohyla č. 47 – zbytky žárového pohřbu bez výbavy, mohyla č. 69 – keramické střepy bez známek pohřbu). V jednom případě byly dokonce přítomny dvě prázdné konstrukce v jedné mohyle (mohyla č. 63). V osmi případech jsou konstrukce v mohyle na úrovni s hrobem ze střední doby bronzové. Z těchto osmi hrobů je 6 s kamenným věncem, 3 vnitřním kamenným jádrem. Objem mohyl, ve kterých jsou prázdné konstrukce zbudovány, činí interval od 17 m³ do 151,75 m³. Průměrný objem je 73,41 m³ a směrodatná odchylka 52,08 m³. Tyto prázdné konstrukce, na pohřebišti v rámci mohyly stavěny v 38,47% (5 objektů) jižnějším směrem, v 15,38% (2 objekty) severnějším směrem. Zbytek zastává centrální pozici (7x).

6.2 Prostorová distribuce artefaktů na pohřebišti

V rámci analýzy prostorové distribuce artefaktů na pohřebišti Svářeč byly vybrány pomocí volby atributů v softwaru ArcGIS 10.2 čtyři specifické kategorie výbav, tj. zbraně (sekerka, kopí, nůž, dýka, šipka, rukojeť sekáče a nákončí dýky), šperky (korále, náhrdelník, prsten, nákrčník, náramek),

spínadla oděvů (jehlice, spona, knoflík) a keramika (amfora, amforovitá nádoba, baňatá nádoba, baňatá nádobka, džbánec, hrncovitá nádoba, hrnec, hrnek, koflík, kulovitá amfora, lahvovitá miska, lahvovitá nádoba, lahvovitá nádobka, mísa, mísa na nožce, miska, mísovitá nádoba, nádoba, nádobka, okříň, pohár na nožce, zásobnicová nádoba). Cílem je zjistit prostorovou distribuci jednotlivých kategorií na pohřebišti a korelaci kategorií mezi sebou.

Ze zjištěných dat vyplývá, že ve střední době bronzové je poměr distribuovaných keramických, bronzových, železných předmětů 56:57:0, v mladší době bronzové 21:4:0, v pozdní době halštatské 47:23:19 (graf 2).

6.2.1 Zbraně střední době bronzové

Nejrozšířenější zbraní v hrobech střední doby bronzové na pohřebišti Žákava-Sváreč je šipka. Tento předmět se podařilo objevit v 7 hrobech (celkem se na pohřebišti vyskytuje 6 kusů a jeden soubor nspecifikovaných kusů). Jako druhá v pořadí se vyskytuje dýka. Pokud jsou započítány dva kusy nákončí dýky z hrobu 1/B/2, tak soubor z tohoto období činí šest kusů dýk. Třetí zbraň (nebo nástroj) z pohřebiště je sekerka se schůdkem, v počtu čtyř kusů. Dalším artefaktem, který mohl být používán jako zbraň, představuje jeden nůž s pravoúhlou rukojetí.

Po vynesení samostatné vrstvy v GIS vyjadřující distribuci zbraní na pohřebišti můžeme vidět, že tento druh artefaktů se kumuluje především v severní třetině pohřebiště, v blízkosti největší mohyly č. 1. Na obr. 8, kde je za pomoci jádrového vyhlazení (Kernel Density) vyjádřena kumulace hrobů se zbraněmi, můžeme vidět dva jasné shluky právě v této části pohřebiště. Pouze jeden případ pohřbu se zbraněmi leží v jižní části pohřebiště (mohyla č. 80 – 1ks sekerky s postranními lištami, 1 ks dýky s lichoběžníkovým týlem a čtyřmi nýtky). Na pohřebišti se vyskytuje jediná mohyla, která obsahuje dva hroby se zbraněmi (mohyla č. 1). Dýka samotná se v rámci hrobů střední doby bronzové, až na jeden případ, vylučuje se sekyrkami (hrob 80/A/1). Dýka v tomto hrobě však může být považována za mečík. Sekerka s postranními lištami se vyskytuje již ve starší době bronzové a přechází také do časného a starého stupně střední doby bronzové (BrA2/BrB1-BrB2; Čujanová-Jílková

1964, 41; Jiráň ed. 2008, 88). Tato zbraň/nástroj se nachází v hrobě 80/A/1. V hrobě 1/A/1 se našel pískovcový kadlub na sekyru s postranními lištami. Obě mohyly mají jedny z největších objemů mohyl na pohřebišti (1/A/1 – 149,83 m³; 80/A/1 – 221,24 m³).

Z keramických tvarů se v mohylách v hrobech se zbraněmi ze střední bronzové vyskytují, mimo jiných předmětů výbavy, zdobená amfora s uchy, džbáněk, 2 hrnce s uchem a pupkem (hrob 1/A/1). Hrnek v hrobě 34/A/1 je přítomen pouze v hrobě z této mohyly. Jinak se obecně v hrobovém inventáři se zbraněmi nevyskytuje keramický materiál.

Ze spínadel se v mohylách v hrobech se zbraněmi střední doby bronzové nachází, mimo jiných artefaktů, jedna tzv. „česká“ jehlice s terčovitou hlavicí s nožem s pravoúhlou rukojetí v hrobě 18/B/2. Hrob 32/B-C/2 byl spolu se dvěma sekerkami a šipkou vybaven, mimo koflíku, jediným exemplářem jehlice se spirálovitou hlavicí.

6.2.2 Šperky střední doby bronzové

Nejvíce se vyskytujícím šperkem ve střední době bronzové je obecně náramek (18 kusů), konkrétně náramek tyčinkovitý v počtu čtrnácti kusů. Následovaný třemi náramky žebrovanými a třemi pečetítkovými. Pečetítkové náramky se dají zařadit do staršího stupně střední doby bronzové (Jiráň ed. 2008, 88) a jedná se o hroby 79/A/1 a 82/A/1. Nejvíce se náramek (tyčinkovitý) vyskytuje v hrobě 1/A/1. Druhý artefakt v pořadí je prsten se spirálami (2x, manžetový prsten (1x) a prsten s nad sebou ležícími konci (1x), celkem je zde tedy prsten zastoupen v počtu čtyř kusů. Jako další se z tohoto období objevuje nákrčník a náhrdelník s trojúhelníkovým jantarem, oboje po jednom kuse.

Celkově se hroby se šperky podařilo objevit v 16 mohylách. Hroby se šperky se vyskytují po celém pohřebišti, avšak poněkud větší kumulace mohyl se šperkem můžeme naznamenat v severnější části pohřebiště (obr. 9). „Nejhojněji“ se šperky vyskytují v mohyla č. 59, která se téměř nachází v pomyslném středu mohylníku. Mohyly se šperky a se zbraněmi se navzájem vylučují až na dva případy, kdy se v hrobech 1/A/1 a 9/A/1 se zbraněmi

vyskytuje náramky (1/A/1 – 3 ks žebrovaný, 9/A/1 – 2 ks tyčinkovitý). Tato korelace tvoří 26,31 % z celého souboru náramků.

Keramickými nádobami, které se nejčastěji našly v hrobech se šperky, jsou amfora (2x dvojjuchá, 1x na nožce) v hrobech 1/A/1, 5/A/1 a 59/B/2 a džbáněk (3x) v hrobech 1/A/1, 9/A/1, 47/B/3 a 59/B/2 (inhumace). Kromě dvou případů (5/A/1, 7/C/3) se v kombinaci šperk-keramická nádoba vyskytuje náramek. Ty se navíc ve výběru šperků naprosto vylučují v hrobech s ostatními šperky.

Ze spínadel se nachází v hrobech se šperky, mimo jiných, tzv. „česká“ jehlice s terčíkovou hlavicí (1x) v hrobě 19/A/1, jehlice nespecifikovaného tvaru (1x) s náramkem s nad sebou ležícími konci v hrobě 11/A/1 a jehlice pečetiřtkovitou hlavicí po jednom kusu v hrobech 47/B/3 a 59/B/2. V obou těchto hrobech těchto dvou mohyl se spolu se jmenovanou jehlicí vyskytují dva tyčinkovité náramky.

6.2.3 Spínadla střední doby bronzové

Kategorii spínadel zastupuje ve střední době bronzové pouze bronzová jehlice. Celkem bylo zachyceno 10 v sedmi mohylách. Nejčastěji jsou to jehlice s pečetiřtkovitou hlavicí (3x) a tzv. „česká“ s terčovitou hlavicí (3x). V žádném hrobě se nevyskytuje více jak jedna jehlice. Je otázkou, zda je čtyřhranná tyčinka z hrobu 65/A/1 také zbytkem čtyřhranné jehlice, nebo se jedná o jiný typ artefaktu. Nejčastěji se jehlice vyskytuje v rámci mohyly č. 59, kde se objevuje, až ve třech hrobech (59/B/2, 59/C/3, 59/F/6). Jehlice s terčovitou hlavicí se vyskytují od nejmladšího stupně střední doby bronzové (BrC2-BrD; Čujanová-Jílková 1964, 34). Jehlice se opět vyskytují spíše v severní části pohřebiště. V jižní třetině se s nimi již neseťkáváme (obr. 10).

Ve spojení s ostatními kategoriemi se jehlice nejčastěji nalézají spolu se šperky, a to až ve čtyřech hrobech (40%). Se zbraněmi se nalézají ve dvou hrobech (20%). U zbraní se v jednom případě vyskytují se dvěma sekerami a se šipkou a ve druhém s nožem. Ze šperků je to ve třech hrobech pouze náramek a v jednom náramek s náhrdelníkem. Keramika, která se vyskytuje spolu s jehlicí je nejčastěji amfora (čtyřuchá; s jedním uchem na nožce) a

koflík v rámci hrobu 59/B/. V tomto hrobu se vyskytují společně se zmíněnou amforou na nožce s jedním uchem. Jehlice se v podstatě vyskytují s každým typem keramické nádoby, kromě hrnku a misky

6.2.4 Keramika střední doby bronzové

Ve střední době bronzové se v hrobech vyskytují tyto keramické tvary: amfora, džbánec, hrnek, koflík, kulovitá amfora, mísa, mísa na nožce, miska, mísovitá nádoba, pohár na nožce, šálek a zlomky velkých zásobnic a amfor.

Do samotného inventáře jsem nepočítal keramiku v hrobě 1/A/1, která se našla ve spálené vrstvě. Tato keramika náleží nejspíše ke keramice sídlištní, nikoliv funerální a není tudíž součástí samotného pohřbu (Jiráň ed. 2008, 88). Keramika je nejčastěji objevující se kategorií hrobové výbavy. Vyskytuje se v 56,52% ze všech hrobů té doby. Hrob s největší koncentrací keramiky se nachází v mohyle č. 58 (58/A/1). V tomto hrobě se nachází 5 kusů keramického materiálu. Na pohřebišti se nachází 10 hrobů, ve kterých najdeme pouze jeden kus keramiky (18/A/1, 30/A/1, 32/B-C/2, 5/A/1, 59/A/1, 59/F/6, 67/A/1, 77/A/1, 79/A/1, 9/A/1). V hrobech střední doby bronzové je nejčastěji se vyskytující keramikou amfora (11 ks; 23,91% z keramického inventáře). Celkem 9 hrobů obsahuje tento artefakt, z toho ve dvou případech obsahuje hrob dvě amfory. Naopak nejméně se objevujícími keramickými artefakty v hrobech střední doby bronzové jsou šálek, pohár na nožce, mísovitá nádoba. Každý z těchto artefaktů se vyskytuje v keramickém inventáři pouze jednou a žádný z nich netvoří výbavu společného hrobu. Mísa na nožce v mohyle č. 91 považuje E. Čujanová-Jíková (1964, 50) za jednu z nejstarších tvarů. Amforu se svislými rýhami, která se našla v hrobě 18/A/1 považuje A. Beneš ve středních Čechách za starší tvar (Beneš 1959, 23). Naopak nádoby, jenž můžeme nejspíše zařadit do nejmladšího stupně se nalézají v hrobě 83/A/3. Nacházejí se zde dvě kulovité amfory s prohnutým hrdlem a plastickými vypnulínami (Čujanová-Jíková 1964, 49).

Nádoby, které se spolu vyskytují nejčastěji v jednom hrobě, jsou amfora a džbánec. To můžeme vidět v pěti případech (1/A/1, 59/B/2, 7/A/1, 10/A/1 a 29/A/1.). V ostatních případech je kombinace keramických tvarů vcelku

jedinečná. Celkový výskyt keramiky střední doby bronzové můžeme vidět na obrázku 11.

6.2.5 Zbraně mladší doby bronzové

V mladší době bronzové dochází na pohřebišti k úbytku hrobů s bohatší výbavou, což se dotýká také zbraní. Z tohoto důvodu najdeme na pohřebišti bohužel jenom dva předměty spadající do této kategorie. Jsou meč a nůž (typu Riegsee). Tyto dva předměty se nalézají společně v severní části pohřebiště v hrobě. 41/A/1 (obr. 12). Tyto zbraně se řadí do stupně BrD (Bouzek 1962, 200). Kromě zbraní se v tomto hrobě vyskytuje pouze keramická nádoba (okřín).

6.2.6 Šperky mladší doby bronzové

Co se týče šperků a ozdob je jejich situace v mladší době bronzové podobná jako u zbraní. Pouze v hrobě 71/A/1 se nachází pohřeb s jedním nákrčníkem (obr. 12). Leží přibližně ve středu mohylníku a vzdušnou čarou 205 m od mohyly č. 42, ve které se nalézají zbraně.

Keramikou, obsaženou v hrobě, v tomto případě představuje pouze zásobnicová nádoba.

6.2.7 Keramika mladší doby bronzové

V mladší době bronzové je podstatně menší výskyt artefaktů, se kterým souvisí také výskyt keramiky. Na pohřebišti se vyskytují z keramiky tyto tvary: amfora, hrncovitá nádoba, hrnek, mísa, miska, mísovitá nádoba, okřín, síto, šálek, zásobnicová nádoba a keramické střepy nádob.

Převážnou většinu hrobového inventáře hrobů mladší doby bronzové tvoří keramika (84%). Keramika se vyskytuje ve všech mohylách a všech hrobech mladší doby bronzové. Nejbohatší hroby, co se týče keramiky, jsou 22/A/1 a 62/A/1. Oba hroby obsahují 4 kusy keramického materiálu. Nejčastěji vyskytujícími se keramickými tvary, jsou amfora a okřín. Obě tyto keramické nádoby se jsou na pohřebišti zastoupeny čtyřmi kusy, tudíž je procentuální

zastoupení 19,04% pro každou z nich. Amfory se nachází ve čtyřech hrobech (22/A/1, 68/0/1, 69/A/1 88/A/1), stejně tak, jako okřínny (41/A/1, 52/0/1, 53/A/1, 62/A/1). Na druhou stranu, nejméně vyskytujícími se keramickými předměty jsou šálek, síto, miska, mísa a hrnek. Každý z těchto artefaktů se na pohřebišti nachází pouze v počtu jednoho kusu, každý v jiném hrobě. Na pohřebišti se nenachází jediná kombinace keramických artefaktů, která se nachází ve více, jak jednom hrobě (69/A/1, 88/A/1). Předměty, které se vyskytují v těchto hrobech, jsou amfora, v počtu jednoho kusu a keramické střepy. Žádný keramický tvar se v hrobech nevyskytuje více, jak jednou. Celkový přehled výskytu keramiky v mohylách mladší doby bronzové můžeme vidět na obrázku 14.

Šálek, okřín a zásobnicová nádoba z hrobu 53/A/1 (Rybová – Šaldová 1958, 405; Bouzek 1962, 197, Jiráň ed 2008, obr. 80:7), okřín z hrobu č. 41/A/1 (Šaldová 1961, 702) a hrncovitá nádoba, okřín, miska a mísovitá nádoba z hrobu. 62/A/1 (Bouzek 1962, 197) pocházejí ze stupně BrD. Zásobnicová nádoba z hrobu č. 71/A/1 se dá zařadit do stupně HaA1-HaA2 (Jiráň ed. 2008, obr. 81:7).

6.2.8 Zbraně pozdní doby halštatské

Počet hrobů se zbraněmi v pozdní době bronzové na pohřebišti relativně narostl od mladší doby bronzové (8 hrobů), stále však nedosáhl množství, jaké je evidováno ve střední době bronzové. Nejčastěji se objevuje kopí, které je zastoupeno sedmi kusy. Následuje nůž v počtu dvou kusů, sekerka a sekáč, obě v počtu jednoho kusu. Zbraně pozdní doby halštatské se rozprostírají po celém pohřebišti, ve větší koncentraci jsou však zastoupeny v severnější části pohřebišť (obr. 14)

Kopí se nachází v hrobě 5/C/2 (2x), v hrobech 86/A/1 a 86/A/2 (v každém po jednom kusu), v hrobě 8/C/3 (s dlouhou tulejkou) v počtu jednoho kusu a hrobě 59/G/7 (s dlouhou tulejkou). Nemá tedy specifickou oblast distribuce, ale vyskytuje se opět spíše v severní části. Nůž (nemusí být vnímán jako zbraň) se nalézá v hrobech 38/B/2 (1x se zaobleným týlem), 5/C/2 (2x; 1x s rovným týlem, 1x s mírně klenutou krátkou rukojetí), v hrobě 13/A/1 (1x se zahnutou

rukojetí) společně s jednou sekerkou (s hranatou tulejkou) a nakonec v hrobě 63/0/1 (1x se zaobleným týlem). V hrobě 85/A/1 se nachází jediný předmět, a to sekáč, dochovaný v pouze v podobě rukojeti. Sekáče se objevují ve fázi II (Šaldová 1971, 92). Keramický tvar, který se nejčastěji vyskytuje v hrobech se zbraněmi je miska (10 kusů), která v jednom kontextu (hrob 8/C/3) dokonce vysoce přesahuje počet zbraní (5:1). Kopí z toho hrobu se vyskytuje už od mladého halštatu (Šaldová 1971, 93). V tomto hrobě se vyskytuje kromě pěti misek ještě zásobnicová nádoba (1x), šálek (1x) a zlomky neurčitého počtu nádob. Hrob 38/B/2 obsahuje z keramiky pouze misku a hrob 63/0/1 střepy neurčitého počtu. V hrobě 59/G/7 se zbraní, se vyskytují 2 nádoby neurčitého tvaru a misky (2x). Lahvovitá nádobka (v hrobech 5/C/2, 13/A/1, 86/A/2), která se užívala jako urna. Vyskytuje se pouze u pohřbů, kde jsou přítomny buďto kopí, nůž, nebo sekerka, a které spadají již do stupně LtA. Lahvovitou nádobku ve dvou případech překrývala ještě miska (hroby 5/C/2 a 86/A/2). Zbraně se vylučují s hrncovitou nádobou, jejíž výška by přesáhla 100 mm. Hrob 5/C/2 obsahuje nízkou hrncovitou nádobu s výškou 80 mm. Šperky obsahuje pouze hrob v mohyle č. 5 (přítomné zbraně) dva náramky (čtyřhranného průřezu) ve dvou kusech.

V hrobě se zbraněmi 5/C/2 se nachází ze spínadel tři kusy knoflíku.

6.2.9 Šperky pozdní doby halštatské

Šperky nejsou v pozdní době halštatské příliš zastoupeny. Pouze šest mohyl obsahuje tuto kategorii artefaktů. V jednom z těchto kontextů se našly dva žluté korálky s modrobílými očky s nákrčníkem (hrob 83/A/2; mohyla č. 38 mimo hrob – pouze korál), ostatní jsou vybaveny jedním či více náramky (hroby 2/A/1 – 4x, 40/A/1 – 1x, 59/G/7 – 1x, 13/A/2 – 1x, 5/C/2 – 2x, 40/A/1 – 1x, 83/) nebo v jednom případě turbanovitým kruhem, který tvoří zvláštní případ šperku (10/A/1). Ten je možné na základě přítomnosti kotoučků se záponkami datovat do stupně HaD1 (Šaldová 1971, 99). Náramky třmenové v hrobech 5/C/2, 2/A/1, 59/G/7, 13/A/2 se dají zařadit do fáze Ib-II pozdní doby halštatské (Šaldová 1971, 78). Severněji ležící mohyly se šperky č. 2, 13 a 40, jsou u sebe poměrně blízko (v průměru 79 m). Od zbylých dvou jižnějších

mohyl jsou vzdáleny více 120 m. Hroby s náramky byly distribuovány pouze do severní části pohřebiště.

Šperky se u hrobů se zbraněmi vyskytují ve třech případech (hroby 5/C/2 a 59/G/7). V prvním jmenovaném se vyskytují v hrobě se dvěma kopí dva náramky čtyřhranného průřezu. Ve druhé mohyle se zbraní se nachází vedle kopí také náramek oválného průřezu s konci u sebe. V jednom případě se nachází v mohyle, v konstrukci zbraně, zatímco v plášti mimo hrob se našel korál. Toto je ojedinělý případ na pohřebišti v hrobech pozdní doby halštatské.

Nejčastější keramický předmět vyskytující se v hrobech se šperky je miska. Ta je zastoupena u všech pěti případů. Druhá největší koncentrace keramiky je v hrobě 40/A/1, který obsahuje dvě zásobnicové nádoby a dvě baňaté nádoby.

V mohyle č. 2 v hrobě 2/A/1 se u šperku nachází samostřílová spona a v hrobě 5/C/2 se našly tři železné knoflíky. Celkový přehled mohyl se šperky je možné vidět na obrázku 15.

6.2.10 Spínadla pozdní doby halštatské

Ze spínadel z pozdní doby halštatské se na nekropoli vyskytují dva artefakty, a těmi jsou samostřílová spona a knoflík. Konkrétně se jedná o hrob 2/A/1. (samostřílová spona) a hrob 5/C/2 (knoflík; obr. 16)

Samostřílová spona se v hrobě nalézá se šperkem, a to se čtyřmi náramky (elipsovitého průřezu), kterou lze zařadit do stupně HaD2 (Šaldová 1971, 98) Žádné zbraně nejsou přítomny. Z keramiky je zastoupena jenom hrncovitá nádoba.

Knoflík se vyskytuje v hrobě se zbraněmi, v počtu tří kusů (mohyla č. 5). Zbraně jsou zastoupeny dvěma kopí a dvěma noži. Společně s nimi, se vyskytují zmíněné dva náramky čtyřhranného průřezu s konci u sebe, lahvovitá nádobka jako urna a další keramika, jako například amforovitá nádob, hrncovitá nádoba, lahvovitá nádoba, lahvovitá miska. Kromě misky a lahvovité nádoby se tyto keramické tvary nacházejí pouze zde. Tyto knoflíky můžeme zařadit do stupně LtA (Šaldová ed. 1988, 170).

6.2.11 Keramika pozdní doby halštatské

Hroby pozdní doby halštatské obsahují tyto keramické typy: amforovitá nádoba, baňatá nádoba, baňatá nádobka, hrncovitá nádoba, miska, nádoba, šálek, amforovitá nádoba, lahvovitá miska, lahvovitá nádobka, lahvovitá nádoba, miska, nádoba nspecifikovaného tvaru, dvojkonická nádoba a keramické střeby.

Keramika pozdní doby bronzové se nenachází v pěti případech (32% z celého inventáře pozdní doby halštatské). Hrob, kde se keramika vyskytuje nejhojněji, je ten v mohyle č. 5 (5/B/3). Obsahuje až 6 kusů keramického materiálu. Na druhou stranu hroby, ve kterých se vyskytuje nejméně keramiky, jsou 1/0/4, 13/A/1, 13/A/2, 36/0/1, 38/B/2, 63/0/1 a 86/A/2. V těchto hrobech se z keramiky vyskytuje pouze jeden kus. Nejčastěji se vyskytující keramikou v pozdní době halštatské je miska (17 ks). Vyskytuje se celkem v 10 hrobech (1/0/3-1ks, 2/A/1-1ks, 5/C/2-1ks, 8/C/3-5ks, 38/B/2-1ks, 40/A/1-3ks, 50/0/1-1ks, 59/G/7-2ks, 83/A/2-1ks, 86/A/1-1ks). Nejméně vyskytujícím se tvarem jsou potom lahvovitá miska, lahvovitá nádoba a šálek. Tyto tvary se vyskytují v celkovém inventáři keramiky pozdní doby bronzové po jednom kuse. Hrncovitá nádoba v kombinaci s miskou se vyskytuje celkem ve 4 hrobech (1/0/3, 2/A/1, 5/C/2, 50/0/1) z 22 hrobů pozdní doby halštatské. V hrobu 5/C/2 se vyskytuje nízká hrncovitá nádoba dosahující výšky 80 mm. Ostatní jmenované hroby obsahují hrncovitou nádobu s výškou více než 100 mm. Kombinace lahvovité nádobky a misky se vyskytují ve dvou případech (5/C/2, 86/A/1). V ostatních hrobech je kombinace keramických tvarů jedinečná.

Lahvovitá nádoba z hrobu 5/C/2 se řadí do II. fáze (Šaldová 1971, 78), lahvovitou nádobku (nízká lahvovitá amfora) v hrobech 5/C/2, 86/A/1, 86/A/2, 13/A/1 se objevuje ve fázi III (LtA; Šaldová 1971, 82). Hrncovité nádoby s odsazeným hrdlem v hrobech 1/0/3 se dá zařadit do fáze Ia, na druhou stranu hrncovitá nádoby z hrobů č. 5/C/2 a 2/A/1 a 1/0/4 se vyskytují již ve fázi Ib-II. Miska (mísovitá nádoba) s prohnutým hrdlem (2/A/1, 1/0/4) se vyskytuje ve fázi Ib (Šaldová 1971, 74). Nádoba dvojkónického tvaru (13/A/2) nejspíše

spadá do fáze II (Šaldová 1971, 78). Celkový přehled mohyl s keramickými nádobami je možné vidět na obrázku 17.

6.3 Prostorová a formální analýza struktur na pohřebišti

Pokusil jsem se sledovat vzájemný výskyt hrobů se stejnou nebo velmi podobnou hrobovou výbavou na pohřebišti. V první řadě jsem sledoval hroby, které obsahují naprosto stejné artefakty a dále pak i hroby, které obsahují minimálně dva stejné artefakty, i když se v dalších artefaktech liší. Ovšem shoda pro vyčlenění musela být alespoň u více než 50 % artefaktů. To znamená, že u hrobů se třemi artefakty musela existovat shoda ve dvou případech, u hrobů se čtyřmi artefakty musela existovat shoda ve třech případech, u hrobů s pěti artefakty stačí shoda ve třech případech apod.

Byla sledována vzájemná vzdálenost mezi mohylami a hroby, která nepřesáhne 5% nejmenších vzájemných vzdáleností (35 m – BrB-BrC; 45 m; BrD-HaA; 35 m – HaD 2/3-LtA) a celková prostorová distribuce podobných hrobů v rámci pohřebiště.

Předpokládám, že hroby s podobnou výbavou nebudou vytvářet prostorové shluky, ale budou umístěny pravidelně po pohřebišti (Krištuf – Švejcar 2012; Krištuf – Švejcar v tisku), v opačném případě se budu dále věnovat možnosti vzniku takovéto struktury.

6.3.1 Struktury ve střední době bronzové

Jelikož se ve střední době bronzové vyskytuje nejvíce mohyl a artefaktů, lze očekávat více struktur, než v ostatních mladších obdobích. Z této doby se po následné syntéze objevilo 16 předmětů, které se vyskytují ve více jak jednom hrobě. Jsou to džbáněk, konev, mísa, koflík, hrnek, miska, amfora, mísa na nožce, dýka, jehlice, náramek, prsten, šipka, pinzeta a sekerka. Na obrázku můžeme vidět, že se na pohřebišti nachází 4 zřejmé shluky mohyl (obr. 18). Tento výsledek se shoduje s prací P. Krištufa a O. Švejcara (Krištuf – Švejcar v tisku). Jeden se nachází v severnější části pohřebiště, druhý v jeho středu a třetí v jižnější části pohřebiště.

Naprostá shodu ve výbavě mají hroby 7/A/1, 10/A/2, 29/A/1. V těchto hrobech se nachází naprosto stejné množství shodné výbavy (1x amfora, 1x džbánec). Rozdíl je pouze v detailnější morfologii nádob. Každý z těchto hrobů má rozdílnou polohu v rámci mohyly, ale všechny leží na úrovni terénu. Tyto mohyly jsou od sebe vzdáleny v průměru přibližně 21 m a tvoří společně jakýsi půlkruh okolo největší mohyly č. 1, se kterou se v nejbohatším hrobě (1/A/1) shodují pouze v amfoře, a od které jsou všechny tři vzdáleny v průměru 34 m. Tyto jediné mohyly se nachází ve shluku mohyl v severnější části pohřebiště. Další takovouto shodu představují hroby 38/A/1 a 51/A/1. Oba tyto hroby obsahují pouze jeden předmět, a tím je prsten se spirálami. Mohyly, ve kterých se pohřby nacházejí, obsahují pouze jeden pohřeb na úrovni. Tyto mohyly jsou od sebe vzdáleny přibližně 113 m a netvoří tudíž shluk. Další naprostá shoda dochází u artefaktů ve dvou hrobech v mohyle č. 59 (59/D/4, 59/E/5). Tyto dva hroby, obsahují každý po jednom kusu šperku (tyčinkovitý náramek). Konstrukce obou pohřbů jsou připojené na vnější stranu mohylového věnce. Takto stejně podobný hrob se také nachází v mohyle č. 65 (65/B/2). I zde je tento hrob na úrovni a od mohyly č. 59 je vzdálen asi 67 m. S touto vzdáleností se tedy vylučuje z možnosti tvořit shluk.

Hroby, s výbavou, která se shoduje ve více, jak 50% jsou hroby 59/B/2 a 47/B/3. Shoda je u jehlice s pečetítkovitou hlavicí a dvou tyčinkovitých náramků. Z keramické výbavy se bohužel žádný předmět v těchto hrobech neshoduje. Vzdálenost mezi těmito dvěma mohylami je přibližně 85 m. Ani tyto mohyly netvoří shluk. Oba tyto hroby byly na úrovni, na jihu mohyl. Obě mohyly mají kamenný věnec. Objem mohyly č. 47 je 77,47 m³ (původně 68,19) a mohyly č. 59 je 275,49 (původně 52,96). Ve jmenovaném hrobě z mohyly č. 59 byla identifikována inhumace.

6.3.2 Struktury v mladší době bronzové

V mladší době bronzové se ve více jak jednom hrobě vyskytují pouze tři keramické tvary, a to amfora, okřín a mísovitá nádoba. V této době se na pohřebišti nachází, stejně jako ve střední době bronzové 3 shluky mohyl (obr. 19). Hroby 69/A/1 a 88/A/1 obsahují naprosto shodnou výbavu. Oba pohřby

obsahují amforu a keramické střepy. Tyto dva naprosto shodné hroby se nachází na úrovni a jejich vzdálenost je 120 m. Bohužel nejsou přítomny ve zmíněných shlucích.

6.3.3 Struktury v pozdní době halštatské

Mohyly v pozdní době bronzové skýtají opět větší množství artefaktů, vyskytující se ve více jak jednom hrobu, už však ne tolik, jako ve střední době bronzové. Předměty, které toto splňují, jsou zásobnicová nádoba, kopí, hrncovitá nádoba, miska, náramek oblázek, nůž. Hroby z této doby tvoří 4 shluky. Dva z těchto shluků jsou utvořeny v severnější části pohřebiště a dva v jeho jižní části (obr. 20).

Hroby 1/0/3 a 50/0/1 mají naprostou shodu uložených předmětů. Jedná se o hrncovitou nádobu jako urnu (1x se sevřeným hrdlem v mohyle č. 1, 1x s rozevřeným hrdlem v mohyle č. 50) a misku, která překrývala urnu (1x s odsazeným válcovitým hrdlem v mohyle č. 1, 1x v mohyle č. 50 s rozevřeným okrajem). V mohyle č. 1 a 50 se jednalo o jediné dva předměty. Můžeme si všimnout, že hroby se shodují nejen ve výbavě, ale také v absenci hrobové konstrukce. Mohyly č. 1 a 50 mají vzdálenost 74 m, avšak ukazují se ve shluku mohyl, která všechny obsahují hrncovitou nádobu. Hrob v mohyle č. 1 je uložen nad úrovní, na rozdíl od hrobu v mohyle č. 50.

Shoda více, jak 50%, se vyskytuje v rámci mohyly č. 86. Zde se nachází dva hroby (86/A/1, 86/A/2), které jsou do podobnosti hrobové výbavy téměř stejné. V obou se nachází jeden kus kopí, jeden kus lahvovité nádoby (s prohnutým, rozevřeným hrdlem), použité jako urna pro pozůstatky. Pouze v jednom z hrobů (86/A/1) se však nachází jeden kus misky se zataženým okrajem, užitá jako překrytí urny. Tento hrob se nachází nad úrovní terénu. Oba tyto hroby pochází z časně doby laténské. Mohyla, které se hroby nacházejí, je součástí třetího shluku. Bohužel se neshoduje s druhou mohylou, která tento shluk tvoří.

7 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ

Na základě analýzy hrobové výbavy, uspořádání hrobů a konstrukcí v rámci mohyl, jsem se pokusil interpretovat uspořádání a vývoj lokality.

Logický předpoklad pro rozlišení staršího a mladšího hrobu je takový, že hroby s konstrukcí nebo bez konstrukce nad úrovní, mimo věnec, či narušující symetrii ostatních hrobových konstrukcí a věnce, se zdají být mladší než hroby, které tyto pravidla nespĺňují (příklad mohyla č. 59). Z tohoto zjištění lze konstatovat, že mohyly, které byly určeny pro první zemřelé, zřejmě nedosahovaly takových, někdy až monumentálních rozměrů. Díky analýze některých předmětů citlivějších na chronologii můžeme odhadnout přesnější relativní stáří některých mohyl.

Lze tedy předpokládat, že hroby 80/A/1 (sekerka s postranními lištami), 1/A/1 (?; kadlub na sekyrku s postranními lištami), 91/A/1 (masivní mísa na nožce), 18/A/1 (?; amfora se svislým rytím), hroby 79/A/1 a 82/A/1 (pečetítkovité náramky se složitou rytou výzdobou) mohou být jedny z nejstarších na pohřebišti. Tímto největším výskytem hrobů s artefakty ze starší fáze střední doby bronzové můžeme předpokládat, že mohlo pohřbívání na lokalitě započít a rozvinout se také do severnější části mohylníku v podobě mohyly č. 1, kde se dále v jejím okolí rozvíjelo, zatímco v jižnější části mohlo zaniknout. Tuto skutečnost lze interpretovat, jako působení dvou komunit ze starší fáze střední doby bronzové.

Na druhou stranu hroby 18/B/2 (jehlice s terčovitou hlavicí), 19/A/1 (jehlice s terčovitou hlavicí), 83/A/3 (kulovitá amfora s plastickými vypnulínami) můžeme považovat za hroby nejmladší ve střední době bronzové. Hroby v mohylách č. 18 a 19 se opět vyskytují v severnější části pohřebiště, což představuje nejspíše zavedenou tradici pohřbů v této části, na rozdíl od mohyly č. 83, která se nachází v jižnější části a hlásí se tedy možná k počátkům pohřbívání na lokalitě. Většina ostatních hrobů má ve svém inventáři předměty, u kterých se nedá přesněji určit fáze či stupeň, anebo se vyskytují po celou dobu střední doby bronzové.

Hroby 41/A/1 (Meč a nůž typu Riegsee), 53/A/1 (šálek) a kompletní inventář v hrobě 62/A/1 spadají do stupně BrD. Na pohřebišti jsem rozlišil jediný hrob, který spadá do stupně (HaA1-HaA2). Další stupeň přítomen nebyl. Všechny pohřby z mladší doby bronzové se nacházejí v severnější části pohřebiště.

Zdá se, že hroby z této doby plynule navazují na tradici pohřbívání ze střední doby bronzové. Pohřbívání na pohřebišti tedy nejspíše probíhalo od nejstarší fáze střední doby bronzové do nejmladší fáze mladší doby bronzové, tedy cca 550 let. Po stupni HaA1-HaA2 došlo k přerušení pohřbívání na lokalitě na cca 450 let. Tento hiát může být ale pouze zdánlivý, jelikož nebyl zkoumán prostor mezi mohylami, kde se mohou nacházet hroby z pozdní doby bronzové a z doby halštatské.

Pokud však předpokládáme, že došlo k přerušení, další etapa pohřbívání nastává až ve stupni HaD1 hrobem 10/A/1 (přítomnost turbanu). Pohřbívání pokračuje také ve starší fázi Ia hrobem 1/0/3 (hrncovitá nádoba s prohnutým okrajem a miska). Do stupně Ib-II se podařilo identifikovat hroby 1/0/4, 2/A/1, 36/0/1, 50/0/1 a 59/G/7 (hrncovitá nádoba se sevřeným a rozevřeným hrdlem, miska s prohnutým hrdlem, náramek třmenový). Pro další stupeň II se podařilo rozpoznat pouze hroby 85/A/1 (rukojeť sekáče) a 13/A/2 (dvojkónická nádoba). Konečný stupeň III zahrnuje hroby 13/A/1, 86/A/1, 86/A/2 (nízká lahvovitá amfora – lahvovitá nádobka). I když se vyskytuje v hrobě 5/C/2 lahvovitá nádoba, objevující se ve fázi II, převažujícím se stává keramický tvar nízké lahvovité amfory (lahvovitá nádobka), který se objevuje až ve fázi III (LtA). Tyto čtyři hroby lze tedy považovat za nejmladší na pohřebišti. Ve všech těchto hrobech zastávala lahvovitá nádobka funkci urny, a navíc se v tomto hrobě vyskytovaly zbraně. Pouze v mohyle č. 5 se vyskytoval kamenný věnec stejně tak má z těchto čtyř hrobů největší objem (151,114 m³). Hrob 5/C/2 byl také v této fázi nejbohatší. Je možné, že nástupem pohřbívání nové komunity na pohřebišti, již nebyly dodržována pravidla pro pohřbívání v severnější části pohřebiště, jelikož ve stupni LtA dochází k rozšíření nových pohřbů do jižnější části pohřebiště. Stupněm LtA také končí pohřbívání na lokalitě Žákava-Sváreč.

Vyčleněné kategorií artefaktů šperky, zbraně, spínadla a keramika pomohly určit korelaci jednotlivých kategorií předmětů a jejich distribuci na pohřebišti. Hroby se zbraněmi střední a mladší doby bronzové (v mladší době bronzové pouze jeden případ hrobu se zbraněmi) se koncentrují v severnější části pohřebišti (výjimka mohyla č. 80). V pozdní době halštatské se na druhou stranu hroby se zbraněmi rozšiřují i do jižní části pohřebišti. Výskyt hrobů se šperky můžeme pozorovat ve střední době bronzové po celé rozloze pohřebišti (v mladší době bronzové pouze jeden hrob v severní části). V pozdní době halštatské se však hroby se šperky omezují do severnější části (výjimka hrob 83/A/2). Hroby se spínadly se vyskytují také ve střední době bronzové a pozdní době halštatské v severnější části pohřebišti. V hrobech mladší doby bronzové tuto kategorii nenajdeme. Hroby s keramikou ukazují ve všech obdobích předpokládaný výskyt prakticky ve všech hrobech.

Výskyt kategorie zbraně ve střední a mladší době bronzové, v severní části pohřebišti může opět ukazovat na působení dvou komunit ve střední době bronzové, z nichž jedna zanikla. Trend pohřbívání spíše do severnější části mohl pokračovat až do mladší doby bronzové. Navíc vytvořené shluky hrobů se zbraněmi v severnější části, v těchto dvou obdobích ukazují na úzce cílenou oblast distribuce této kategorie. Rozšíření některých hrobů a hrobů se zbraněmi do jižnější části pohřebišti v pozdní době halštatské, ukazuje na jisté přerušování tradice komunity v pohřbívání do severní části pohřebišti. Cílenost ukládání zbraní do hrobů můžeme vidět v shlucích, které hroby tvoří, a také v ukládání této kategorie do starších mohyl na periférii pohřebišti. Distribuce šperků je na druhou stranu poměrně variabilní ve všech obdobích, oproti spínadlům, které se opět vyskytují v severnější části.

Ve střední době bronzové se prakticky vůbec nevyskytuje keramický materiál v hrobech se zbraněmi (kromě hrobu 1/A/1 a 34/A/1). V pozdní době halštatské se v hrobech se zbraněmi nevyskytuje hrncovitá nádoba, která je vyšší než 100 mm (v 5/C/2 hrncovitá nádoba pod 100 mm), na druhou stranu se v těchto hrobech se zase vyskytuje lahvovitá nádobka.

Poměr 2:4 (zbraně:šperky) značí výskyt spínadel ve střední době bronzové. Pozdní doba halštatská nabízí jedinou korelaci šperku a spínadla. Tyto tři

kategorie se se vyskytují všechny spolu pouze v pozdní době halštatské (5/C/2).

Ve všech obdobích se šperky se zbraněmi vylučují. Pouze náramky se v menší míře vyskytnou se zbraněmi ve střední době bronzové (2x) a pozdní době halštatské (1x). Tato částečná korelace zbraní s náramky ve střední době bronzové a pozdní době halštatské a jehlicemi ve střední době bronzové může svědčit o variabilitě ukládání těchto předmětů do hrobů. Náramek také můžeme považovat za jistý diskriminant, jelikož se v jeho přítomnosti nevyskytuje jiný druh šperku.

Můžeme tedy říct, že až na výjimky (náramky a jehlice, knoflíky) se šperky a spínadla nevyskytují společně se zbraněmi a můžou tedy tvořit formální strukturu pro rozdělení hrobů ženských a mužských a potvrdily tedy původní předpoklad (Křišťuf – Praumová – Švejcar 2011). V pozdní době halštatské může navíc toto rozdělení doplnit hrncovitá nádoba pro ženský gender a lahvovitá nádobka pro mužský. V žádných hrobech se však nevyskytl počet jehlice předpokládající dělení na mužské a ženské hroby (Jiráň ed. 2008, 125). Na pohřebišti se našly v hrobech maximálně po jednom kuse, což zcela jistě neukazuje, že by se na pohřebišti nevyskytovaly pohřby žen.

Můžeme také vidět, že na pohřebišti je v hrobové výbavě ve střední době bronzové převládající artefakt z bronzu (graf 2), což nejspíše souvisí s největším využíváním tohoto kovu a jeho ukládání v hrobech. Jedná se o jediné období, jenž tyto data vykazuje. Nejmenší distribuce bronzu je na druhou stranu v mladší době bronzové. V pozdní době halštatské se začínají objevovat artefakty ze železa, které vykazuje poloviční podíl, než má bronz. Tento jev nejspíše souvisí s proniknutím a rozmachem železa a jeho masivnějšího užívání v době laténské.

Při pohledu na plán F. X. France se také zdá, že se některé mohyly shlukují do skupin. Ve střední a mladší době bronzové je možné například pozorovat určité shlukování menších mohyl kolem větších (obr. 1, 21). Při tomto pozorování si můžeme položit otázku, zda se nejednalo o spřízněné jedince (Křišťuf – Švejcar v tisku.). Tato otázka byla testována na vlastnostech

hrobového inventáře a mohyly společně s vytvořenými shluky. Na pohřebišti se podařily rozlišit 2 skupiny hrobů ve střední době bronzové, 1 v mladší době bronzové a pozdní době halštatské, které si jsou naprosto podobné svojí skladbou výbavy. Dvě skupiny hrobů střední doby bronzové, 1 skupina hrobů v pozdní době halštatské potom tvoří struktury, které si byly výbavou podobné ve více, jak 50% položek. Z mladší doby bronzové se takováto shoda nepodařila prokázat.

Zajímavé jsou mohyly kolem největší mohyly č. 1, kdy svojí výbavou a prostorovým uspořádáním vykazují strukturu ve výbavě. Tyto mohyly také vytváří jeden ze shluků mohyl ve střední době bronzové. Vzhledem k těmto skutečnostem je můžeme tedy považovat za určitou blízce spřízněnou skupinu jedinců, nejspíše právě k větší mohyle č. 1 (k pohřbenému jedinci), díky jejich prostorové distribuci. Shodné hroby v mohyle 59 zase ukazují, že mohlo jít o jedince, kteří tuto stavbu využívali, jako rodinnou hrobku. Jedná se také o jedny z nemladších hrobů v mohyle. Pokud však vezmeme v potaz, že se jednalo o mohylu nejvíce využívanou ve střední době bronzové, mohlo stále jít, i přes nepodobnou hrobovou výbavu s ostatními hroby, o hrobku úspěšně reproduktivní rodiny. Bohužel bez formálních podobností je pro ostatní hroby tato teorie prakticky neprokazatelná. Co se hrobů v mohylách 47 a 59 týče, ukazuje se také nadpoloviční shoda artefaktů, spolu s vysoce podobnou velikostí původní mohyly a přítomností kamenného věnce. Vzhledem faktu, že se jedná o „nejhonosnější“ vybavenou skupinu, mohlo jít o dva spřízněné jedince, jejichž mohyly musely splňovat určité podobnosti. Tyto mohyly však nevytváří vzájemný shluk.

V mladší době bronzové není shoda, vzhledem k jejich vzájemné vzdálenosti, nejspíše důkazem jisté bližší spřízněnosti. Může se jednat o určitý trend v pohřební výbavě v menším časovém úseku. Pokud si ovšem všimneme shluků, které většina mohyl tvoří, i přes heterogenitu výbavy, může se zdát, že i tito pohřbení jedinci mohli mít jistý vztah.

Stejná situace nejspíše také nastává u zcela dvou shodných hrobů (1/0/3 a 50/0/1) v pozdní době halštatské ze stupně HaD 2/3. Tyto hroby jsou přítomny v jednom ze 4 shluků mohyl v této době, ve kterých se navíc ve všech ve

všech vyskytují hrncovité nádoby. Jiný případ zřejmě tvoří hroby z nejmladšího stupně LtA, kdy byly hroby shodné více, jak v polovině položek uloženy v rámci jedné mohyly. Oba tyto hroby byly vybaveny zbraněmi a zjištěná situace opět vyvolává otázku, zda se opět nejednalo o určitou rodinnou hrobku. Mohyla č. 86, ve které byly uloženy, je součástí dalšího shluku mohyl, bohužel se však neshoduje ve výbavě s druhou mohylou, která ve shluku s mohylou 86. Tyto výsledky tedy ukazují, že ač můžou mohyly tvořit shluky blízko ležících mohyl, jejich výbava se většinou neshoduje a určitá podobnost některých nebo většiny artefaktů nemusí představovat indikátory, např. rodinných vztahů, ale spíše standard pro určitou kategorii jedinců (např. „poddané“). Vytvořené shluky ovšem mohou reprezentovat jedince s bližšími vnitřními vztahy (rodiny?).

Mohyly střední doby bronzové obsahují buď prázdné konstrukce nebo další hroby střední doby bronzové, či jsou narušovány pozdní doby halštatské. Komunita spadající do milavečské kultury na pohřebišti nejspíše budovala mohyly určené jednomu jedinci. Dochází také k jejich zmenšení a ukládání maximálně dvou pohřbů tohoto období do jedné mohyly, většinou se však vyskytuje pohřeb jeden. Tento jev může souviset se změnou chování lidí v mladší době bronzové (Křišťuf – Praumová – Švejcar 2013). Původní mohyly pozdní doby halštatské se na pohřebišti příliš nevyskytují (pouze 4 případy). Převažujícím trendem je ukládání do starších mohyl střední doby bronzové. Zajímavé zjištění je, že uspořádání dodatečných pohřbů v pozdní době halštatské odpovídá výsledkům P. Veselé (2013, 31), a tedy že se tyto pohřby vyskytují v převážné většině v mohylách na okrajích pohřebiště, v tomto případě v severozápadní části pohřebiště. V těchto hrobech umístěných do hrobů na periferii jsou v každé umístěna zbraň (11 druhotných hrobů z celkového počtu 15), výjimku tvoří mohyla č. 83. V hrobech uvnitř pohřebiště přítomny nejsou. Jsou však většinou přítomny hroby s hrncovitou nádobou. Při porovnání s poskytnutými daty pohřebišť v západních Čechách se vyskytovaly pouze 4 pohřby pozdně halštatského období v milavečských mohylách. Tento soubor činil 27 dodatečných mohylových pohřbů (Křišťuf – Praumová - Švejcar 2011, databáze). Vzdálenost mezi blízkými mohylami s druhotným pohřbem na okraji pohřebiště, spolu s jejich velikostí naznačují, že tyto mohyly byly

vybírány záměrně, stejně jako záměr pohřbívat zde jedince se zbraněmi. Pohřbívání na okraj pohřebišť, větší rozměry vybraných mohyl nejspíše také vysvětlují absenci pohřbů pozdní doby halštatské v milavečských mohylách. Je také možné vzít v úvahu rozdílné dávné značení mohyl střední a mladší doby bronzové a tudíž cílené převážné ukládání těchto druhotných pohřbů do mohyl střední doby bronzové z důvodu jisté úcty, či ztotožněním se s předky této komunity (Šmejda 2004).

Zdá se, že objem mohyl, které byly pro jedince stavěné, se v průběhu pohřbívání na lokalitě zmenšoval (graf 1). Zvětšování ovšem probíhalo s přidávanými pohřby (graf 2). Neplatí však, že mohyla s nejvíce pohřby (č. 59) má největší objem. Tou je mohyla č. 1 (507,97 m³). Nejvíce můžeme na pohřebišti najít mohyly tvořené pouze hlinitým náspem s vnitřní kamennou konstrukcí (jednou či více). Výsledky J. Kudliče (Kudlič 2012, 31), ve kterých došel k závěru, že ve valné většině se mohyly s kamenným jádrem a věncem se vyskytují hroby se žárovým ritem, se nepodařilo potvrdit. Ritus nebyl v žádné z mohyl toho typu zjištěn. Zdá se však, že kamenný věnec je přítomen převážně u mohyl s větším objem, než mají mohyly bez věnce a mohyly s absencí kamenů. Mohyly s absencí kamenů se vyskytovaly pouze v mladší době bronzové. Zdá se také, že mohyly střední doby bronzové s jedním pohřbem měly největší velikost (graf 1). Otázku prázdných kamenných konstrukcí je těžké zodpovědět. Vedle hrobů 69/B/2, kde se našly keramické střepy a 47/B/4 s pozůstatky žárového pohřbu se v ostatních takto prázdných konstrukcích nenalezlo vůbec nic. Kromě mohyly č. 63, kde se našly dvě prázdné konstrukce, se v ostatních případech našla prázdná konstrukce pouze jedna. Jejich výklad se zdá být nejednoznačný, od symbolických prázdných hrobů, tzv. kenotafů, po vykradené hroby (může se jednat také o kenotafy s výbavou), u kterých není pouze možné dokázat ostatky, v případě jejich předchozí přítomnosti, z důvodu kyselé půdy (Čujanová-Jílková 1964, 71). Jelikož se na pohřebišti vyskytují mohyly s hroby prázdnými a vybavenými zároveň, nelze se domnívat, že by případná anorganická výbava v prázdných hrobech podlehla postdepozičním procesům. Nabízí se otázka, zda byla výbava, stejně jako ostatky někdy přítomny a zda nebyl hrob vybaven například pouze organickým materiálem. Tyto otázky by bylo možné snad

zodpovědět dalšími výzkumy za pomoci moderních metod (magnetometrie, fosfátová analýza a další). Stejně metody by mohly být užity také na místa na pohřebištích, která se zdají být na první pohled prázdná (Šmejda 2011).

Pokusil jsem se proto zjistit za pomoci grafu, zda prázdné konstrukce nevykazují menší hodnoty průměru, než konstrukce střední doby bronzové, se kterými sdílí vystavění na úrovni terénu a převážný výskyt, který by mohl indikovat současnost těchto konstrukcí. Toto srovnání by tedy mohlo odhalit jisté struktury.

Ukázalo se, že konstrukce hrobů střední doby bronzové sice vykazují větší variabilitu, co se průměru týče, avšak střední hodnoty těchto dvou typů konstrukcí vykazovaly naprosto identický výsledek (graf 4).

8 ZÁVĚR

Cílem práce je řešení otázek týkající se uspořádání a vývoje mohylového pohřebiště Žákava-Sváreč. Tyto otázky byly řešeny za pomoci intuitivního rozboru digitalizovaného katalogu F. X. France a plánu, který byl georeferencován v geografickém informačním systému. Práce přinesla díky těmto moderním metodám bližší komplexnější pohled na jedno z největších pohřebišť v západních Čechách v rámci jednotlivých kulturních okruhů a ukazují jisté chování společnosti v každém časovém období, které se z „živého“ světa promítlo také do světa „mrtvého“.

Můžeme zjistit díky chronologicky citlivým artefaktům, že pohřbívání na této lokalitě probíhalo od začátku střední doby bronzové do konce mladší doby bronzové. Následně došlo na cca 450 let nejspíše přerušování pohřbívání. V průběhu doby, kdy se zde pohřbívalo, došlo navíc k degeneraci rozměrů mohyl, které byly určeny pro jednoho jedince.

Nejvíce bylo pohřbíváno ve střední době bronzové, nejméně naopak v mladší době bronzové. Pozdní doba halštatská je spíše typická přidáváním dodatečných pohřbů do starších mohyl (v tomto případě ze střední doby bronzové), než stavbou nových mohyl. Tyto druhotné pohřby byly ukládány

v převážné většině do rozměrnějších mohyl na okraji pohřebiště, kdežto původní pozdně halštatské mohyly jsou stavěny spíše dovnitř pohřebiště.

V každém ze tří období, byla převážněji využívána k pohřbívání severnější část pohřebiště. V této části se také nachází největší kumulace kovů. Tento jev se vysvětluje, jako vliv působení dvou komunit ve střední době bronzové, z nichž jedna mohla zaniknout. Tento jev je možné vysledovat, až do mladší doby bronzové. V pozdní době halštatské dochází opět k průniku do jižnější části pohřebiště, zřejmě v důsledku nenávaznosti na pohřební tradici dřívějších komunit.

Díky artefaktům se také podařilo potvrdit genderově typické kategorie. Hroby s kategorií artefaktů zbraně, reprezentující mužský gender, se vyskytuje v každém období převážně v severní části pohřebiště. Hroby se šperky, které reprezentují ženský gender, jsou přítomny ve všech obdobích prakticky po celém pohřebišti. Některé hroby s předměty těchto kategorií artefaktů vytváří určité shluky, které ukazují cílenou kumulaci hrobů s těmito předměty v některých oblastech.

Artefakty také potvrdily podobnost některých hrobových výbav, které mohou ukazovat buďto jakousi spřízněnost osob, nebo v případě podobnosti, či shody v rámci hrobů v mohyle, také jisté využívání mohyl, jako rodinnou hrobku. Tyto shody nebo podobnosti ve výbavě některých hrobů v mohylách se bohužel prakticky vůbec neshodovaly, až na pár výjimek, se shluky mohyl, které se ve výsledku ukázaly. Určitá podobnost některých nebo většiny artefaktů nemusí tedy představovat indikátory, např. rodinných vztahů, ale spíše standard právě pro určitou kategorii jedinců, v určitém menším časovém intervalu (např. „poddané“, „poddané“-bojovníky), které potom na vyšší úrovni artefaktů vytváří shluky těchto hrobů. Vytvořené shluky mohyl s artefaktově nepodobnými hroby ovšem nevyklučují možnost reprezentace jedinců s bližšími vnitřními vztahy (rodiny?).

Nepodařilo se bohužel potvrdit očekávané struktury v rozměrech prázdných konstrukcí, a tudíž je řešení této otázky stále aktuální. Doporučoval bych její řešení na větším souboru hrobů.

Bylo také zjištěno, že převážná část pohřebiště byla nadobro zničena a z původního rozsahu se zachoval do dnešních dnů pouze zlomek těchto mohyl.

Je zřejmé, že již dnes začínají být pohřebiště v západních Čechách zkoumány moderními nedestruktivními metodami, které přinášejí jistě zajímavé výsledky. Tímto způsobem by tedy měly být do budoucna zkoumány komplexně všechny pohřebiště na území České republiky.

9 POUŽITÁ LITERATURA

Beneš, A. 1959: K problémům mohylové kultury ve středních Čechách. Sborník národního muzea v Praze, Řada A-Historie 13. 1-96.

Bouzek, J. 1962: K milavečské keramice na Plzeňsku. Archeologické rozhledy 14/21, 175-205, 209-218.

Bouzek, J. 2001: Bavorsko a jihozápadní Čechy v době popelnicových polí. In: V. Vokolek (ed.), Období popelnicových polí a doba halštatská. Příspěvky z 5. kolokvia, Pardubice: Východočeské archeologické muzeum Pardubice, 19-44.

Čtrnáct, V. 1950: K pohřebnímu ritu v mohylách na Plzeňsku. Obzor prehistorický 14, 371-375.

Čujanová-Jílková, E. 1964: Východní skupina českofalcké mohylové kultury - Die östliche Gruppe der böhmisch-oberpfälzischen Hügelgräberkultur. Památky archeologické 55/1, 1-81.

Čujanová-Jílková, E. 1969: Nové poznatky z výzkumu českofalckých mohyl - Neue Erkenntnisse aus der Erforschung böhmisch-oberpfälzischer Hügelgräber. Archeologické rozhledy 21/2, 149-167, 277-278.

Čujanová-Jílková, E. 1970: Mittelbronzezeitliche Hügelgräberfelder in Westböhmen. Archeologické studijní materiály 8. Praha.

Čujanová-Jílková, E. 1975: Zlaté předměty v hrobech česko-falcké mohylové kultury. Památky archeologické 66/1, 74-132.

Čujanová-Jílková, E. 1977: Mohylové pohřebiště ve Vrhavči a horizont nálezů středodunajské mohylové keramiky v západních Čechách - Der Hügelgräberfriedhof von Vrhavč und der Fundhorizont der mitteldonauländischen Hügelgräberkeramik in Westböhmen. Památky archeologické 68/1, 74-116.

Čujanová-Jílková, E. 1977: Mohylové pohřebiště ve Vrhavči a horizont nálezů středodunajské mohylové keramiky v západních Čechách - Der Hügelgräberfriedhof von Vrhavč und der Fundhorizont der mitteldonauländischen Hügelgräberkeramik in Westböhmen. Památky archeologické 68/1, 74-116.

Čujanová-Jílková, E. 1995: Ein Beitrag zur Datierung der Funde vom Typ Vrhavč in Westböhmen. Památky archeologické 86/2, 5-20.

Demek, J. a kol. 1987: Hory a nížiny. Zeměpisný lexikon ČSR. Praha.

Fleisnerová, L. 2012: Osídlení mladší a pozdní doby bronzové v západních Čechách. Nепublikovaná bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Plzeň.

Hůrková, J. 2002: Rovinná sídliště milavečské kultury v západních Čechách – I. část. Sborník Západočeského muzea v Plzni, Historie 16, 9-101.

Chvojka, O. 2004: Současný stav poznání doby popelnicových polí v jižních Čechách. Archeologické rozhledy 56, 59 - 87.

Jílková, E. 1958: Nejstarší a nejmladší horizont západočeské mohylové keramiky na pohřebišti Plzeň – Nová Hospoda – Der älteste und jüngste Horizont der westbömischen Hügelgräberkeramik im Gräberfeld in Pilsen – Nová Hospoda. Památky archeologické 49/2, 312-345.

Jílková, E. 1961: Kostrové pohřby ze střední doby bronzové v mohylách na Plzeňsku – Die Skelettgräber aus der mittleren Bronzezeit in der Hügelgräbern der Pilsener Gebietes. Památky archeologické 52/1, 195-200.

Jílková, E. – Maličský, J. 1954: Mohylové pohřebiště v Háji u Horořovic – Ein Hügelgräberfeld in Háj Bei Hořovice. Památky archeologické 45/1, 241-261.

Jiráň, L. (ed.) 2008: Doba bronzová. Archeologie pravěkých Čech 5. Praha. Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.

Krištuf, P. 2010: Pokus o vyjádření velikosti prokopaných mohyl pomocí jejich průměru a výšky. In: P. Krištuf (ed.), Archeologická studia – Archaeological studies, Plzeň. 99-116.

Krištuf, P. - Praumová, R. - Švejcar, O. 2011: Prostorové uspořádání mohylových pohřebišť na Plzeňsku - Spatial structures within barrow cemeteries in Pilsen-region. Acta FF 4/11, 104-128

Krištuf, P. – Praumová, R. – Švejcar, O. 2013: Monumentalita mohyl v době bronzové: odraz rodiny, nobility, genderu nebo kulturní příslušnosti. Archeologie západních Čech 5, 23-35.

Krištuf, P. – Švejcar, O. v tisku: Potential of spatial structure analysis of the Early and Middle Bronze Age cemeteries in Bohemia.

Krištuf, P. - Švejcar, O. 2012: Možnosti identifikace rodiny v pravěku na základě studia mohylových pohřebišť - Identification of family in prehistory based on spatial analysis of cemeteries. Antropowebzin 3/2012, 221-232.

Krištuf, P – Krištufová, T. 2012: Zpráva o výzkumu halštatského žárového hrobu na k. ú. Horní Kamenice (okr. Domažlice). Archeologie západních Čech. 78-83.

Kudlič, J. 2012: Konstrukce mohyl střední doby bronzové. In: P. Krištuf (ed.), Konstruování minulosti. Západočeská univerzita v Plzni. Plzeň, 41-55.

Kytlicová, O. 1988: K sociální struktuře kultury popelnicových polí. Památky archeologické 79, 342 – 389.

Neustupný, E. 2007: Metoda archeologie. ZČU v Plzni. Plzeň.

Neustupný, J. 1946: Pravěk lidstva. Praha.

Mištěra, L. 1996: Geografie západočeské oblasti. Plzeň.

Pelikán, J. B. 1955: Fosfátová půdní analýza - Analyse pédologique de phosphates - Фосфатный анализ почвы. Archeologické rozhledy 7, 374-384, 423, 431.

Podborský, V. 1997: Dějiny pravěku a rané doby dějinné. Brno.

Podborský, V. 2006: Náboženství pravěkých Evropanů. Brno.

Praumová, R. 2010: Pohřební ritus mohylové kultury střední doby bronzové v Čechách a na Moravě. Nepublikovaná diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Plzeň.

Rybová, A. – Šaldová, V. 1958: O pohřebním ritu milavečské kultury v Čechách - Über den Grabritus der Milavečer Kultur in Westböhmen. Památky archeologické 49/2, 348-411.

Smolík, J. 1879: Mohyly u Milaveč. Památky archeologické 11/1, 141 – 142.

Smolík, J. 1882: Mohyly u Milaveč. Památky archeologické 12/1, 162 – 166.

Soudská, E. 1969: K třídění pozdně halštatských žárových hrobů v severozápadních Čechách. Památky archeologické 60/1, 164-196.

Soudská, E. 1971: Hrob 196 z Manětína-Hrádku a další hroby s dvoukolovými vozy v Čechách. Archeologické rozhledy 28. 625-654.

Soudská, E. 1972: Pozdně halštatské a časně laténské pohřebiště v Manětíně-Hrádku. Archeologické rozhledy 24. 295-304, 365-366.

Šaldová, V. 1957: Turbany v české mohylové oblasti. Archeologické rozhledy 9, 678-698.

Šaldová, V. 1961: K počátkům milavečské kultury. Archeologické rozhledy 13, 694 - 712.

Šaldová, V. 1965: Západní Čechy v pozdní době bronzové – Pohřebiště Nynice I. Památky archeologické 56/1. 1-90.

Šaldová, V. 1968: Halštatská mohylová kultura v západních Čechách. Pohřebiště Nynice. Památky archeologické 59/2. 297-399.

Šaldová, V. 1971: Pozdně halštatské ploché hroby v západních Čechách a jejich vztah k současným mohylám. Památky archeologické 62/1, 1-134.

Šaldová, V. (ed.) 1988: František Xaver Franz: Šťahlauer Ausgrabungen 1890. Přehled nalezišť v oblasti Mže, Radbuzy, Úhlavy a Klabavy 1906. Praha.

Šmejda, L. 2004: Continuity of funerary areas. In: M. Gojda (ed), Ancient Landscape, Settlement Dynamics and Non-Destructive Archaeology. Praha, Academia, 305-316.

Šmejda, L. 2008: Možnosti využití kolmých leteckých snímků a družicových dat v archeologii. Plzeň.

Šmejda, L. 2010: Přehled korespondence F. X. France - Übersicht über die Korrespondenz von F. X. Franc (1838-1910). Archeologie západních Čech 1, 114-124.

Šmejda, L. 2011: Burial mounds in Westbohemian, The current state of reserch. In: E. Borgna et S. Müller-Celka (eds.), Ancestral Landscapes.TMO 58, Maison de l' Orient et de la Méditerranée. Lyon, 119-127.

Tomášek, M. 1995: Atlas půd České republiky. Český geologický ústav v Praze. Praha.

Venclová, N. (ed.) 2008: Doba halštatská. Archeologie pravěkých Čech 6. Praha. Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.

Veselá, P. 2013: Pohřbívání v době halštatské – Využití starších mohyloholých pohřebišť. Nepublikovaná bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Plzeň.

Vlková, M. 2012: Vybrané aspekty pohřebního ritu milavečské kultury. Nepublikovaná diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Plzeň.

Wiegl, B. 1996: Die Aufgliederung des südlichen Hügelgräberbereiches. In: Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West-und Südböhmen. 5 Treffen 21. bis 24. Juni in Sulzbauch-Rosenberg Espelkamp, 94-90.

10 POUŽITÉ PRAMENY

Čtrnáct, V. 1946: Katastrální obec: Žákava, Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR v Praze, čj. 5429/46.

Čtrnáct, V. 1947: Žákava/ okr. Blovice – Mohylové pohřebiště Žákava Svářeč, Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR v Praze, čj. 981/47.

Nálezová zpráva. Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR v Praze, čj. 356/06.

Nálezová zpráva. Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR v Praze, čj. 540/38

Nálezová zpráva. Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR v Praze, čj. 1040/60

Nálezová zpráva. Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR v Praze, čj. 1026/82

Nálezová zpráva. Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR v Praze, čj. 5287/86

Nálezová zpráva. Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR v Praze, čj. 808/2002

11 INTERNETOVÉ ZDROJE

<http://kontaminace.cenia.cz/> 23. 04. 2014

http://www.mapy.cz/#!x=13.555033&y=49.630627&z=14&d=muni_192_1&t=s&q=%25C5%25BE%25C3%25A1kava&qp=10.569901_48.498137_20.297483_50.931516_6&l=15 23. 04. 2014

12 RESUMÉ

This bachelor thesis is focused on one of the largest barrow cemetery in the westbohemian region, which was excavated at the end of the 19th century by amateur archaeologist F. X. Franz. The thesis deals with a cemetery organization and chronological evolution of the area by applying statistical and geographical information system methods. Data for this research were collected from the catalogue of F. X. Franz, which was converted to the digital form.

Three chronological ages of prehistoric era were identified on the cemetery: Middle Bronze Age, Late Bronze Age, Late Hallstat age. The results show that the predominant way of burying could be a cremation. By contrast, there are a three or four cases of burying by inhumation. However, due to the presence of acid soil there it is difficult to say which one of these forms of burying was used more often.

On the basis of analysis of grave goods it was found out that the community was continuously burying on this location from the early phase of the Middle Bronze Age to the latest phase of the Late Bronze Age. New graves were appearing there for cca 550 years. After that, the burying was interrupted on this location for 450 years and it continued in the Late Hallstat Age until the Early Laten period.

The north part of cemetery was the most used one to bury in the Bronze Age. However, in the Late Hallstat Age the building of graves and barrows was extended to the south part of the cemetery. This fact is supported by the distribution of artifact category as well as a spatial organization of the barrows. The clusters of barrows along with graves with weapons signify that this north area was chosen deliberately. Furthermore, the similarity of more than 50% of goods in graves signifies some inner relationships between the individuals. In most cases the similarity does not form to the clusters.

These results provide a complex view of the barrow cemetery Žákava-Svářeč with applying modern methods of archaeological non-destructive survey. It is

recommended to apply similar methods for survey another cemetery in Czech republic.

13 PŘÍLOHY

13.1 Seznam tabulek

Tab. 1 – Relace 1:N.

Tab. 2 – Přehled deskriptorů v databázi a jejich popis.

13.2 Seznam grafů

Graf 1 – Objemy mohyl v závislosti na mohylách s jedním pohřbem v rámci stř. doby bronzové, ml. doby bronzové a pozd. doby halštatské.

Graf 2 – Zastoupení materiálů na pohřebišti (KER, BR, FE).

Graf 3 – Objemy mohyl v závislosti počtu pohřbů.

Graf 4 – Srovnání průměrů hrobových konstrukcí střední doby bronzové a prázdných konstrukcí.

Graf 5 – Objemy mohyl v závislosti na vnitřní mohylové konstrukci.

13.3 Seznam obrázků

Obr. 1 – Distribuce hrobů na pohřebišti Žákava-Sváreč (okr. Plzeň-jih)+narušení pohřebiště zemědělskými objekty (zdroj plánu: Šaldová ed. 1988, Taf: L; zdroj: <http://kontaminace.cenia.cz>).

Obr. 2 – Půdní typy vyskytující se na lokalitě Žákava-Sváreč (okr. Plzeň-jih)+legenda.

Obr. 3 – Ortofotomapa lokality návrší Svářeč z roku 1956; znázorněny pozůstatky mohyl díky porostovým příznakům (zdroj mapy: <http://kontaminace.cenia.cz>).

Obr. 4 – Žákava-Sváreč (okr. Plzeň-jih). Současný pohled na lokalitu SV směrem (r. 2014).

Obr. 5 – Žákava-Sváreč (okr. Plzeň-jih). Současný pohled na lokalitu JZ směrem (r. 2014).

Obr. 6 – Žákava-Sváreč (okr. Plzeň-jih). Ortofotomapa současného stavu lokality (zdroj: <http://mapy.cz>).

Obr. 7 – Zachovalé mohyly (r. 2014).

Obr. 8 – Mohyly s hroby se zbraněmi střední doby bronzové s jejich vyznačenou koncentrací kategorie.

Obr. 9 – Mohyly s hroby se šperky střední doby bronzové s jejich vyznačenou koncentrací kategorie.

Obr. 10 – Mohyly s hroby se spínadly střední doby bronzové s jejich vyznačenou koncentrací kategorie.

Obr. 11 – Mohyly s hroby s keramikou střední doby bronzové s jejich vyznačenou koncentrací kategorie.

Obr. 12 – Mohyly s hroby se zbraněmi a šperky mladší doby bronzové.

Obr. 13 – Mohyly s hroby s keramikou mladší doby bronzové s jejich vyznačenou koncentrací kategorie.

Obr. 14 – Mohyly s hroby se zbraněmi pozdní doby halštatské s jejich vyznačenou koncentrací kategorie.

Obr. 15 – Mohyly s hroby se šperky pozdní doby halštatské s jejich vyznačenou koncentrací kategorie.

Obr. 16 – Mohyly s hroby se spínadly pozdní doby halštatské.

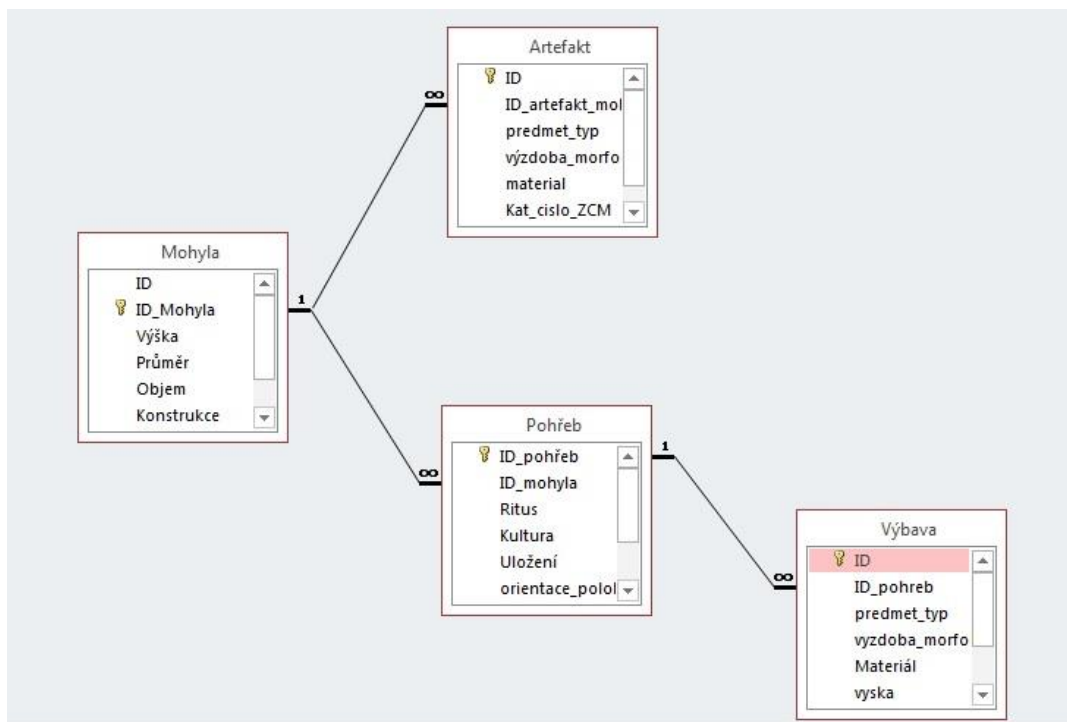
Obr. 17 – Mohyly s hroby s keramikou pozdní doby halštatské s jejich vyznačenou koncentrací kategorie.

Obr. 18 – Prostorové a formální struktury na pohřebišti v střední době bronzové s vyznačenými shluky hrobů.

Obr. 19 – Prostorové a formální struktury na pohřebišti v mladší době bronzové s vyznačenými shluky hrobů.

Obr. 20 – Prostorové a formální struktury na pohřebišti v pozdní době halštatské s vyznačenými shluky hrobů.

Obr. 21 – Žákava – Svářeč (okr. Plzeň-jih); plánec lokality podle F. X. France (Šaldová ed. 1988, Taf: L).

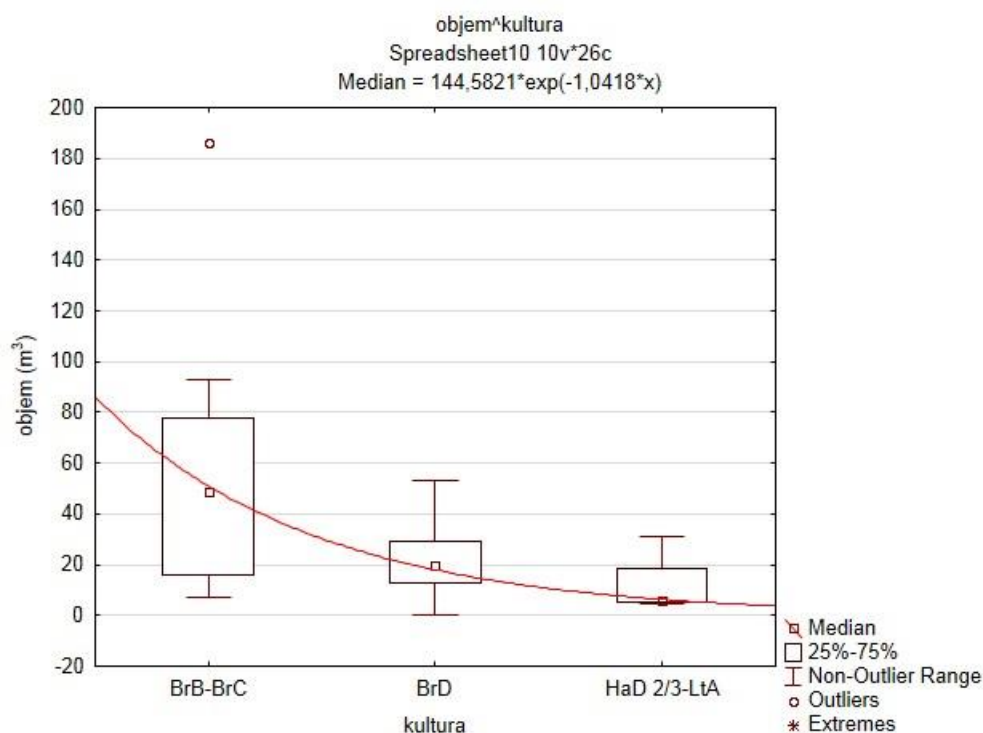

Tab. 1 – Relace 1:N.

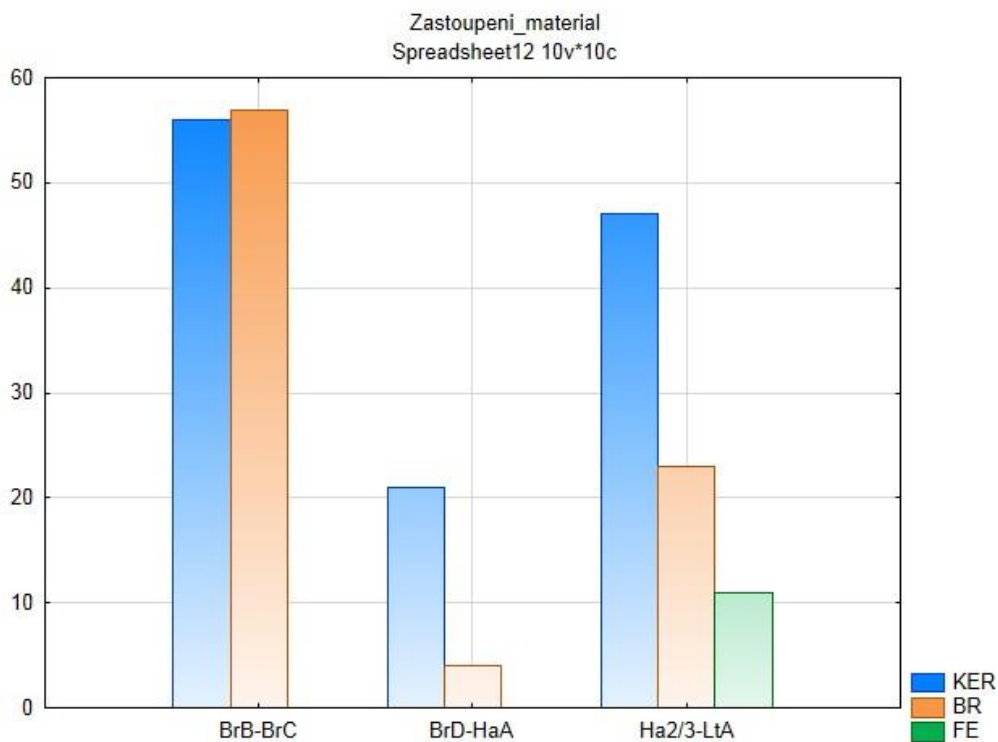
Tabulka	Deskriptor	Popis deskriptoru
<i>Artefakt_externi</i>	ID	Unikátní ID pořadové číslo artefaktu
	ID_ artefakt	ID číslo závislé na ID_Mohyla
	Předmety_typ	Typ nalezeného předmětu
	výzdoba_morfologie	Bližší typologie předmětu
	Materiál	Materiál, ze kterého je předmět vyroben
	Kat_císlo_ZČM	Katalogizační číslo v ZČM
	Poznámka	Další informace
<i>Mohyla</i>	ID	Unikátní pořadové číslo mohyly
	ID_Mohyla	ID číslo mohyly podle F. X. France
	Výška	Výška mohyly v m
	Průměr_původní_mohyla	Rekonstruovaný průměr původní mohyly
	Průměr_celková_mohyla	Průměr mohyly zachycený F. X. France v m
	Objem_původní_mohyla	Rekonstruovaný objem původní mohyly v m ³
	Objem_celková_mohyla	Objem podle zachycených dat F.X.Francem v m ³
	Konstrukce	Typologie konstrukce mohyly
	Stav	Stav zachycený F.X.Francem
	Poznámka	Další informace
<i>Pohřeb</i>	ID_Pohřeb	Unikátní pořadové číslo pohřbu
	ID_Mohyla	ID číslo závislé na ID_Mohyla
	Ritus	Užitý pohřební ritus

	Kultura	Kulturní celek, do kterého jedinec spadal
	Uložení	Uložení ostatků jedince
	Orientace_poloha	Orientace uložených ostatků v rámci mohyly
	Kód_konstrukce	Unikátní kód konstrukce X/Y/Z
	Průměr_konstrukce	Průměr vnitřní kamenné konstrukce
	Nivelace	Nivelace uložených ostatků v rámci mohyly
	Poznámka	Další informace
Výbava	ID	Unikátní pořadové číslo artefaktu
	ID_artefakt	ID číslo závislé na ID_pohřeb
	Předmety_typ	Typ nalezeného předmětu
	výzdoba_morfologie	Bližší typologie předmětu
	Materiál	Materiál, ze kterého je předmět vyroben
	Kat_číslo_ZČM	Katalogizační číslo v ZČM
	Poznámka	Další informace

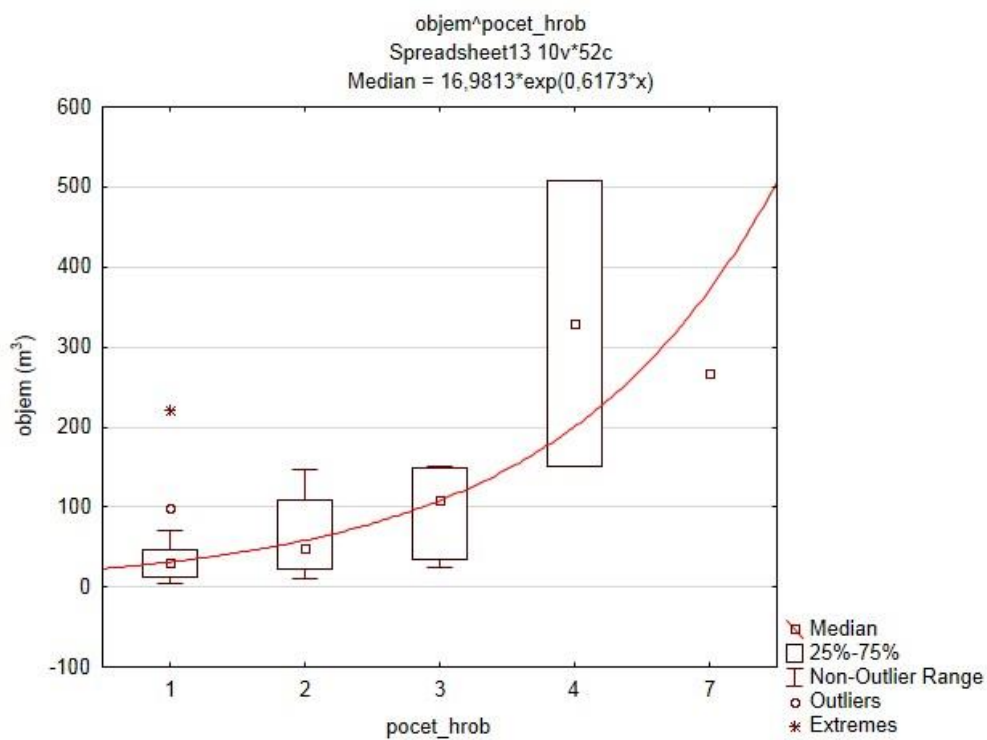
Tab. 2 – Přehled deskriptorů v databázi a jejich popis.

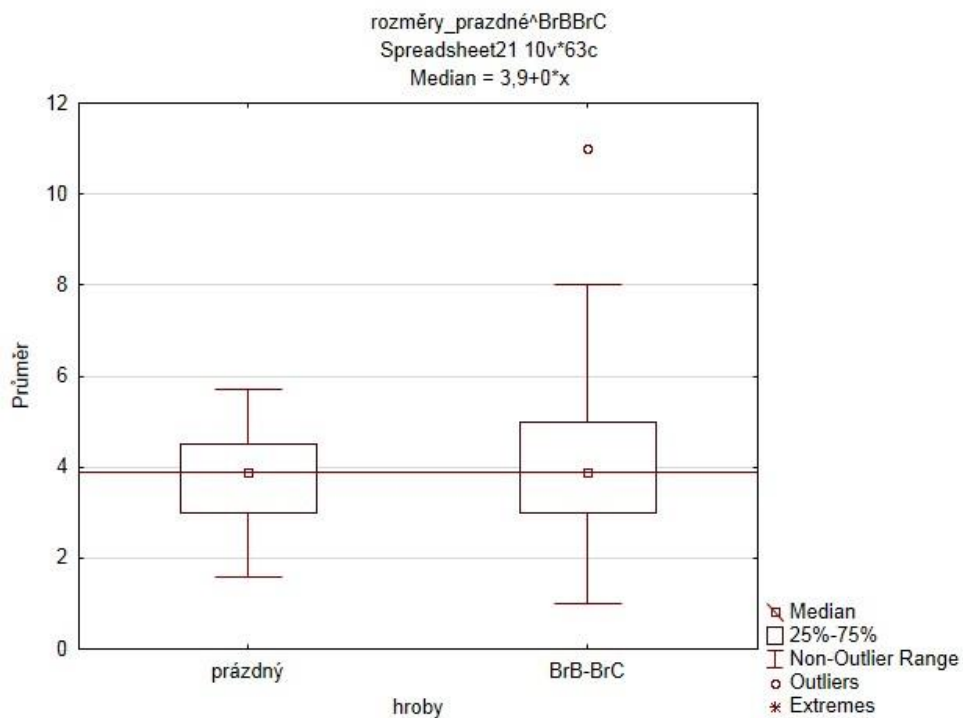
Graf 1 – Objemy mohyl v závislosti na mohylách s jedním pohřbem v rámci stř. doby bronzové, ml. doby bronzové a pozd. doby halštatské.

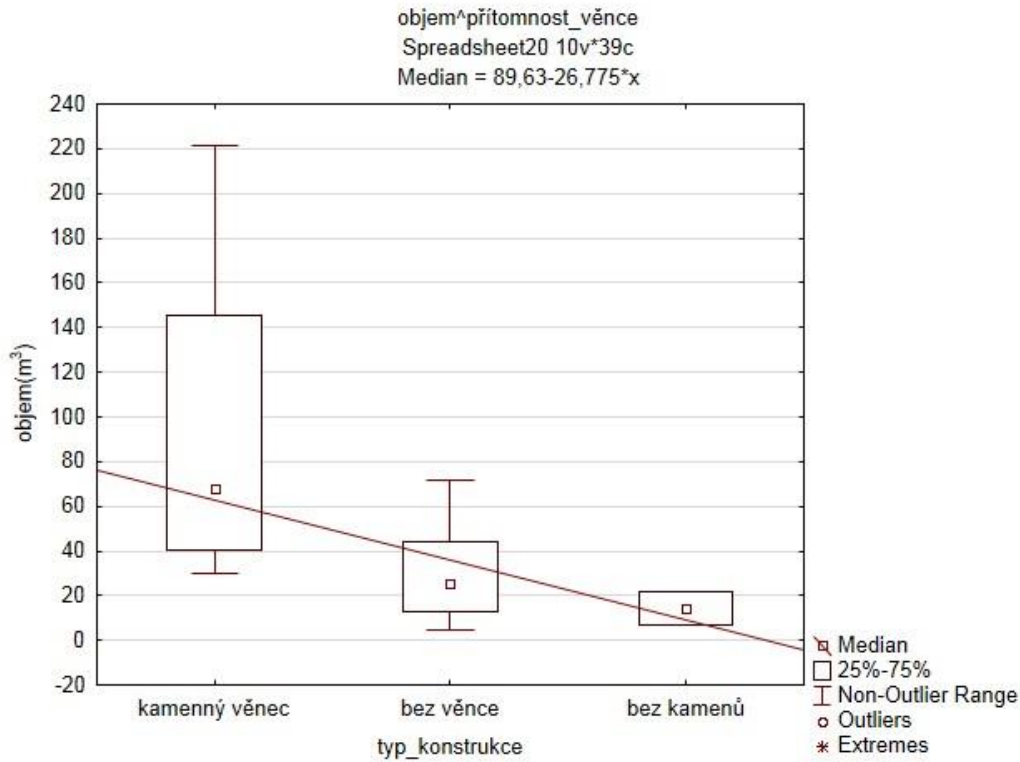
Graf 2 – Zastoupení materiálů na pohřebišti (KER, BR, FE).

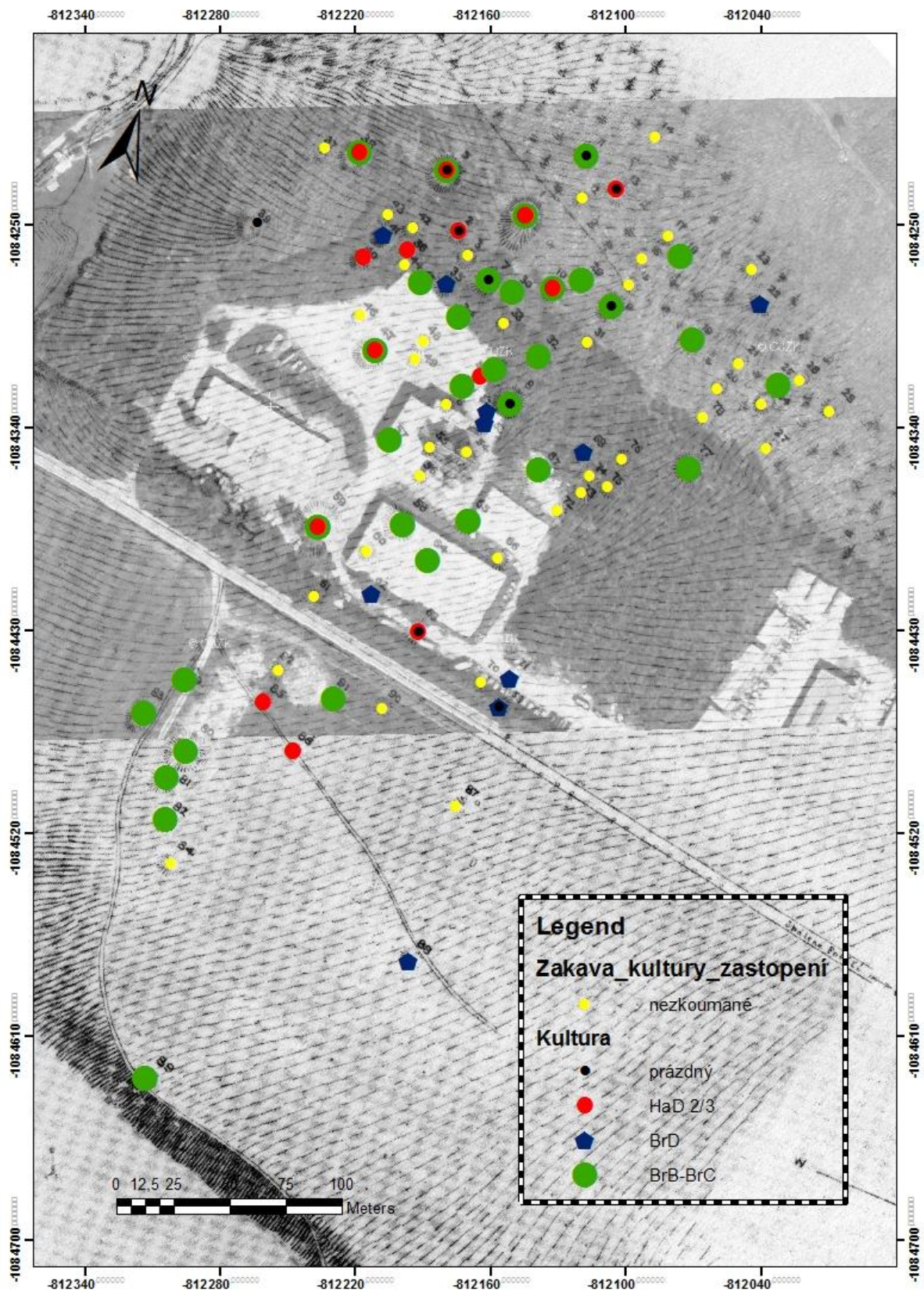
Graf 3 – Objemy mohyl v závislosti počtu pohřbů.

Graf 4 – Srovnání průměrů hrobových konstrukcí střední doby bronzové a prázdných konstrukcí.

Graf 5 – Objemy mohyl v závislosti na vnitřní mohylové konstrukci.

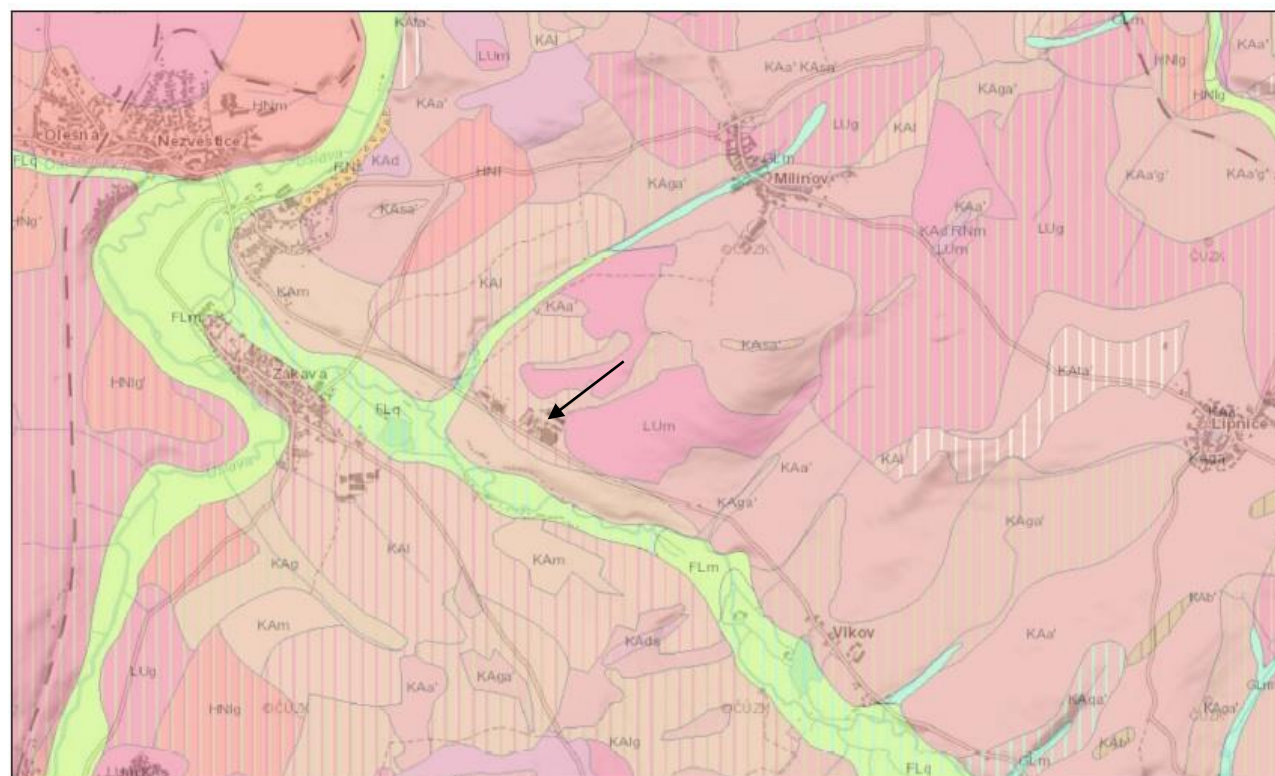
Obr. 1 – Distribuce hrobů na pohřebišti Žákava-Sváreč (okr. Plzeň-jih)+narušení pohřebiště zemědělskými objekty (zdroj plánu: Šaldová ed. 1988, Taf: L; zdroj mapy: <http://kontaminace.cenia.cz>).

hranice půdních typů

půdní typologie (TKSP ČR)

FLm	fluvizem modální
FLq	fluvizem glejová
GLm	glej modální
HNg'	hnědozem slabě oglejená
HNI	hnědozem luvická
HNIg	hnědozem luvická oglejená
HNIg'	hnědozem luvická slabě oglejená
HNm	hnědozem modální
KAA'	kambizem mesobazická
KAA'g	kambizem mesobazická slabě oglejená
KAb'	kambizem eutrofní
KAd	kambizem dystrická
KAds	kambizem dystrická rankerová
KAg	kambizem oglejená
KAgA'	kambizem oglejená mesobazická
KAI	kambizem luvická
KAIg	kambizem luvická oglejená
KAIg'	kambizem luvická slabě oglejená
KAm	kambizem modální
KAqa'	kambizem glejová mesobazická
KAsa'	kambizem rankerová mesobazická
KAta'	kambizem litická mesobazická
LUg	luvizem oglejená
LUm	luvizem modální
PGk	pseudoglej kambický
RNs	ranker sutový

Obr. 2 – Půdní typy vyskytující se na lokalitě Žákava-Sváreč (okr. Plzeň-jih)+legenda.

Obr. 3 – Ortofotomapa lokality návrší Svářeč z roku 1956; znázorněny pozůstatky mohyl díky porostovým příznakům (zdroj: <http://kontaminace.cenia.cz>).

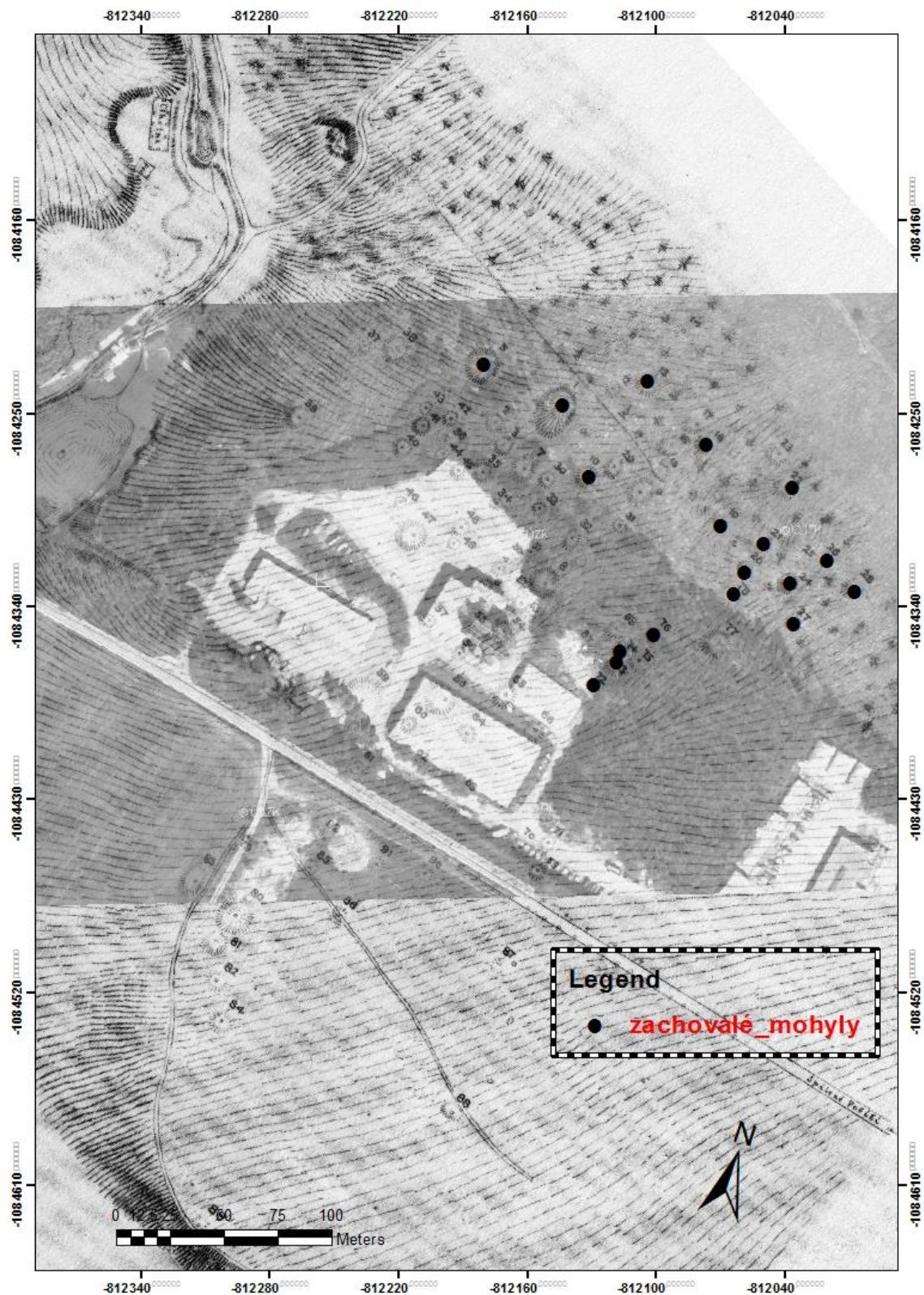
Obr. 4 – Žákava-Svářeč (okr. Plzeň-jih). Současný pohled na lokalitu SV směrem (r. 2014).

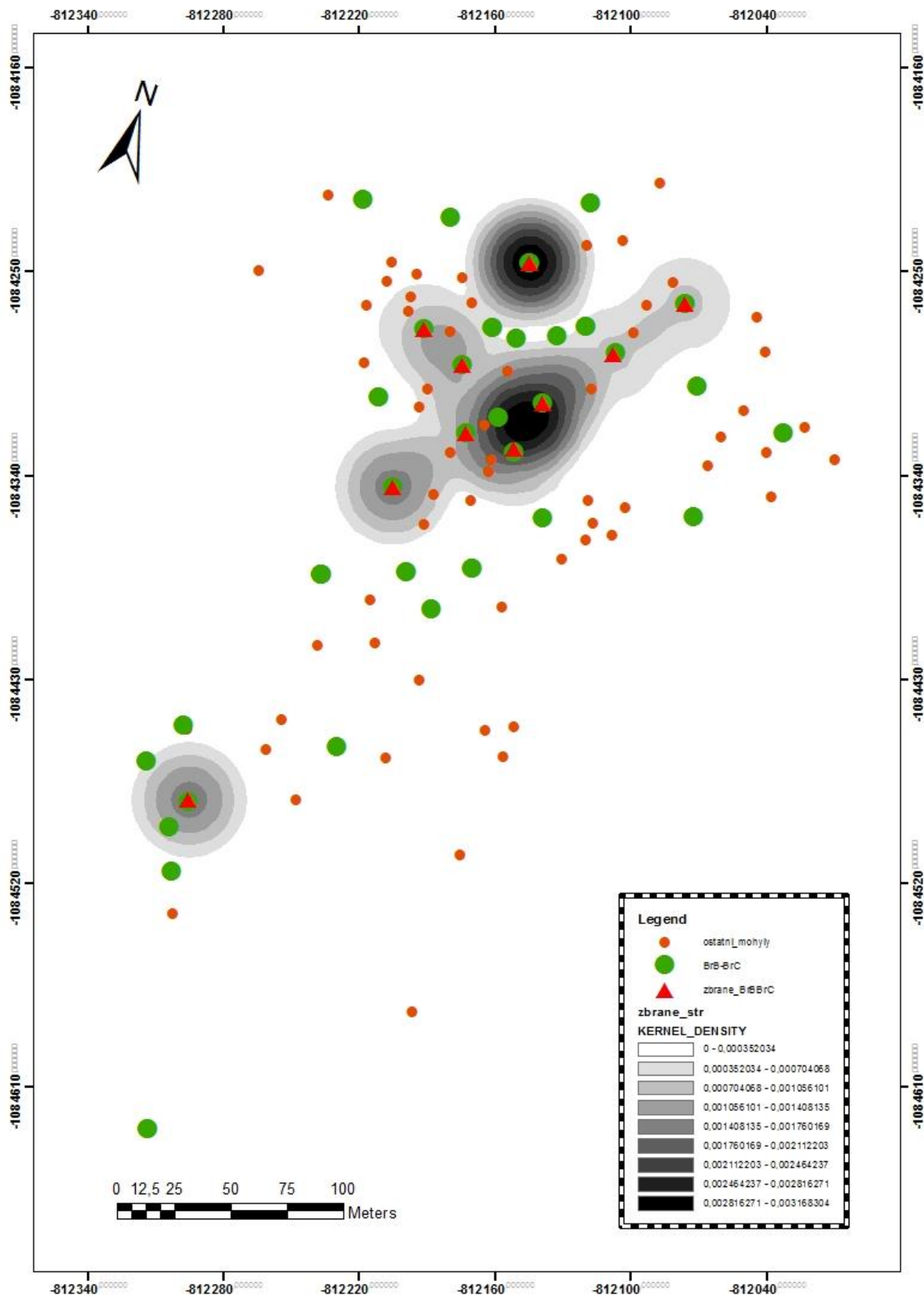
Obr. 5 – Žákava-Svářeč (okr. Plzeň-jih). Současný pohled na lokalitu JZ směrem (r. 2014).

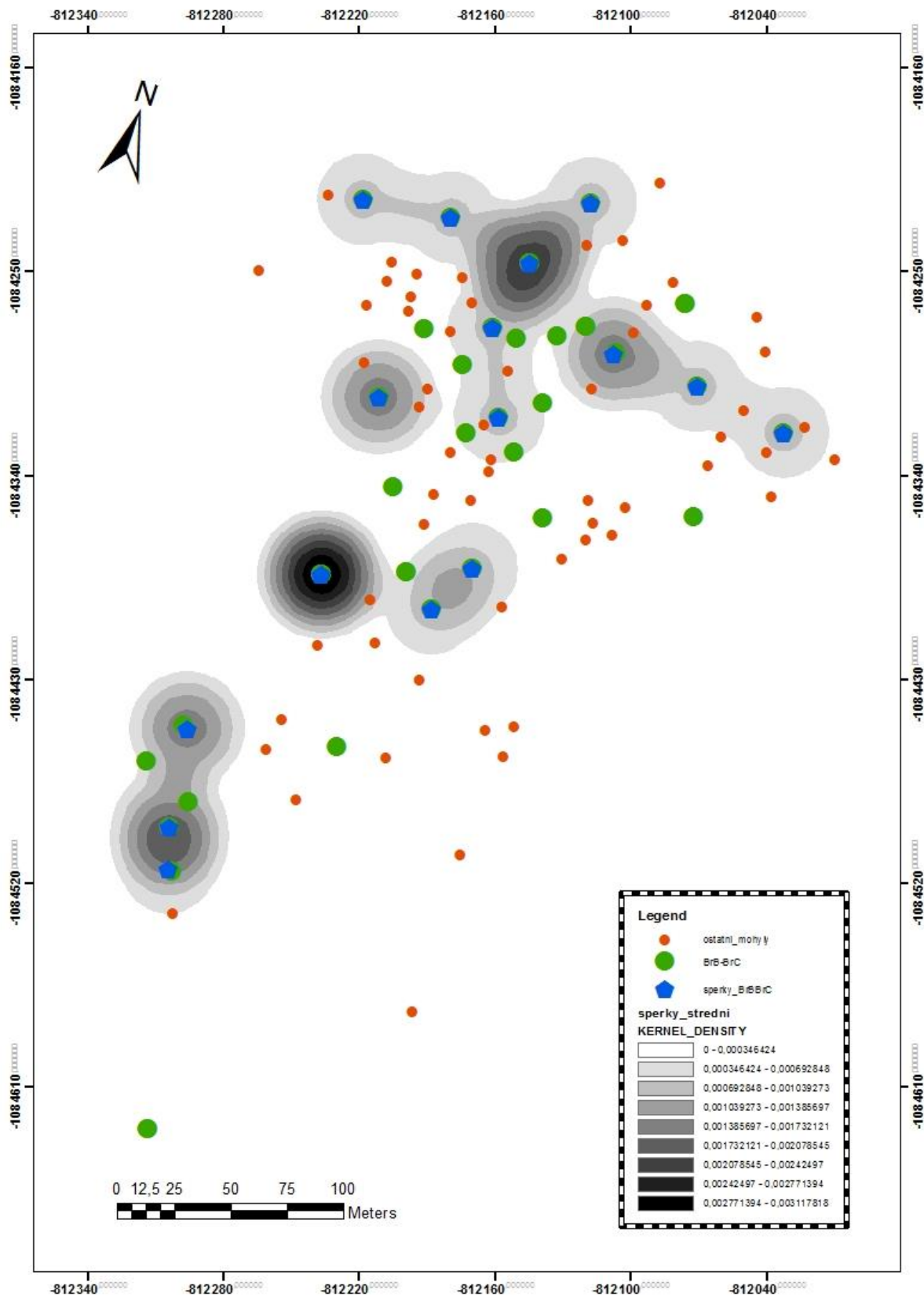
Obr. 6 – Žákava-Sváreč (okr. Plzeň-jih). Ortofotomapa současného stavu lokality (zdroj: <http://mapy.cz>).

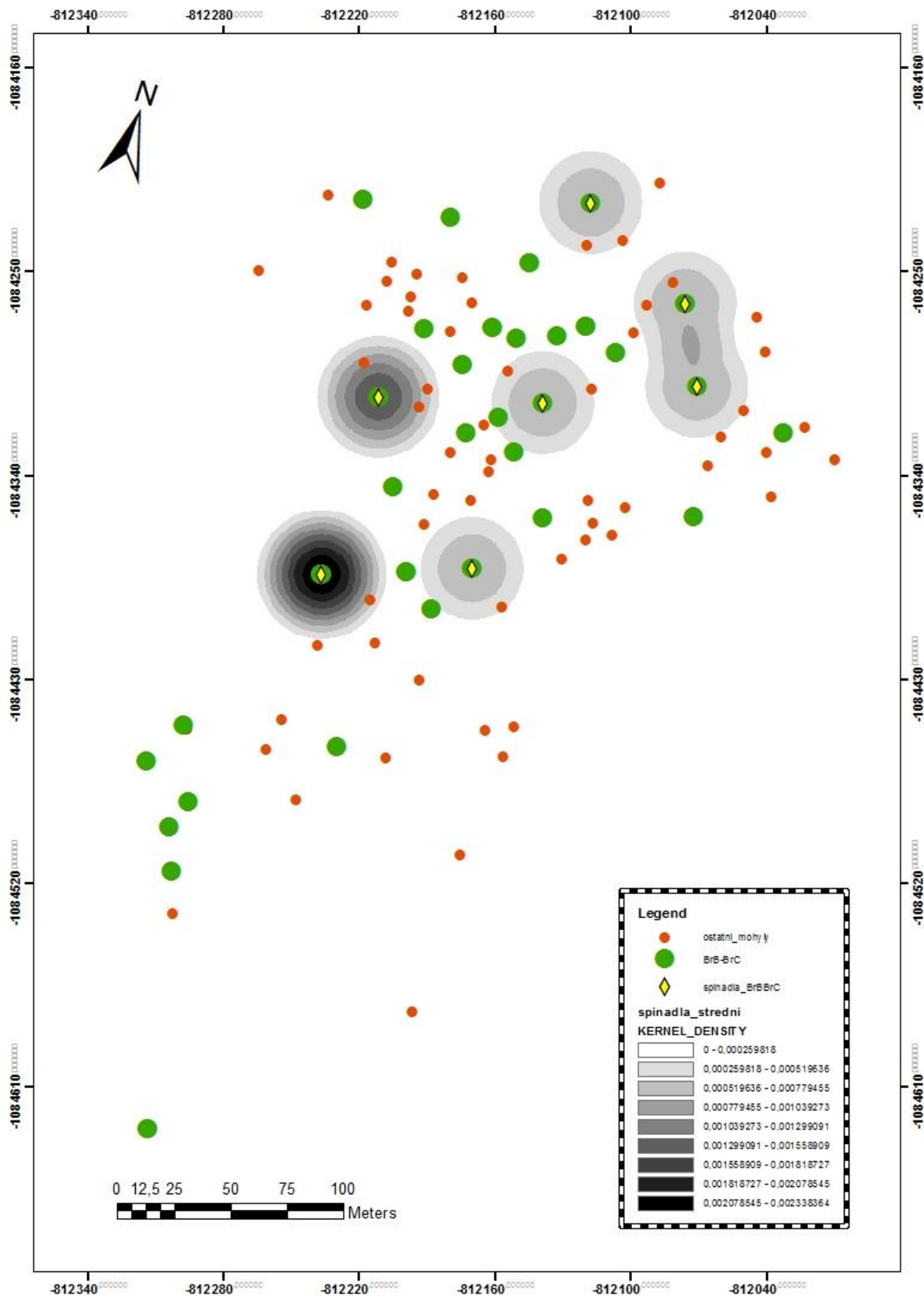
Obr. 7 – Zachovalé mohyly (r. 2014).

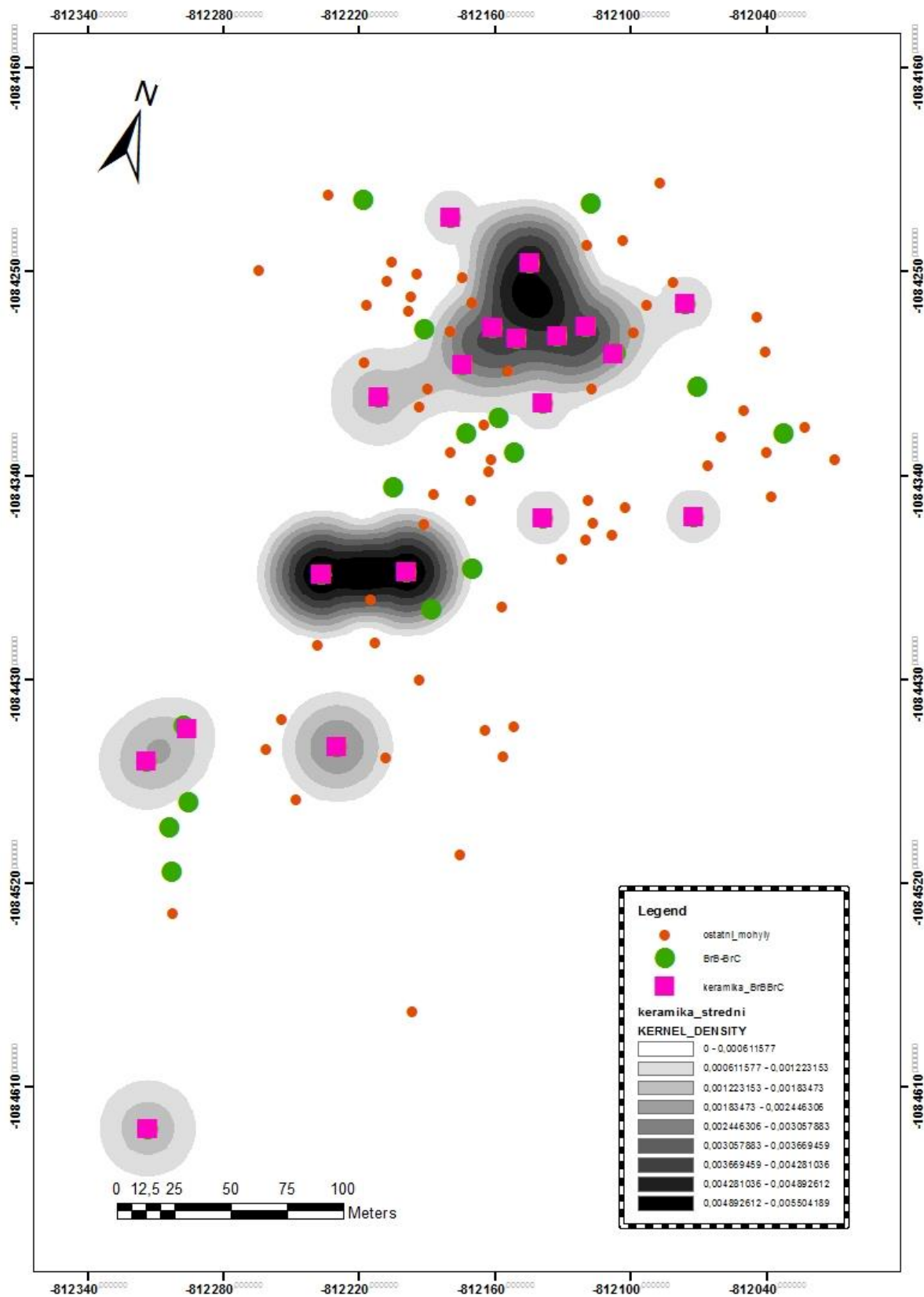
Obr. 8 – Mohyly s hroby se zbraněmi střední doby bronzové s jejich vyznačenou koncentrací kategorie.

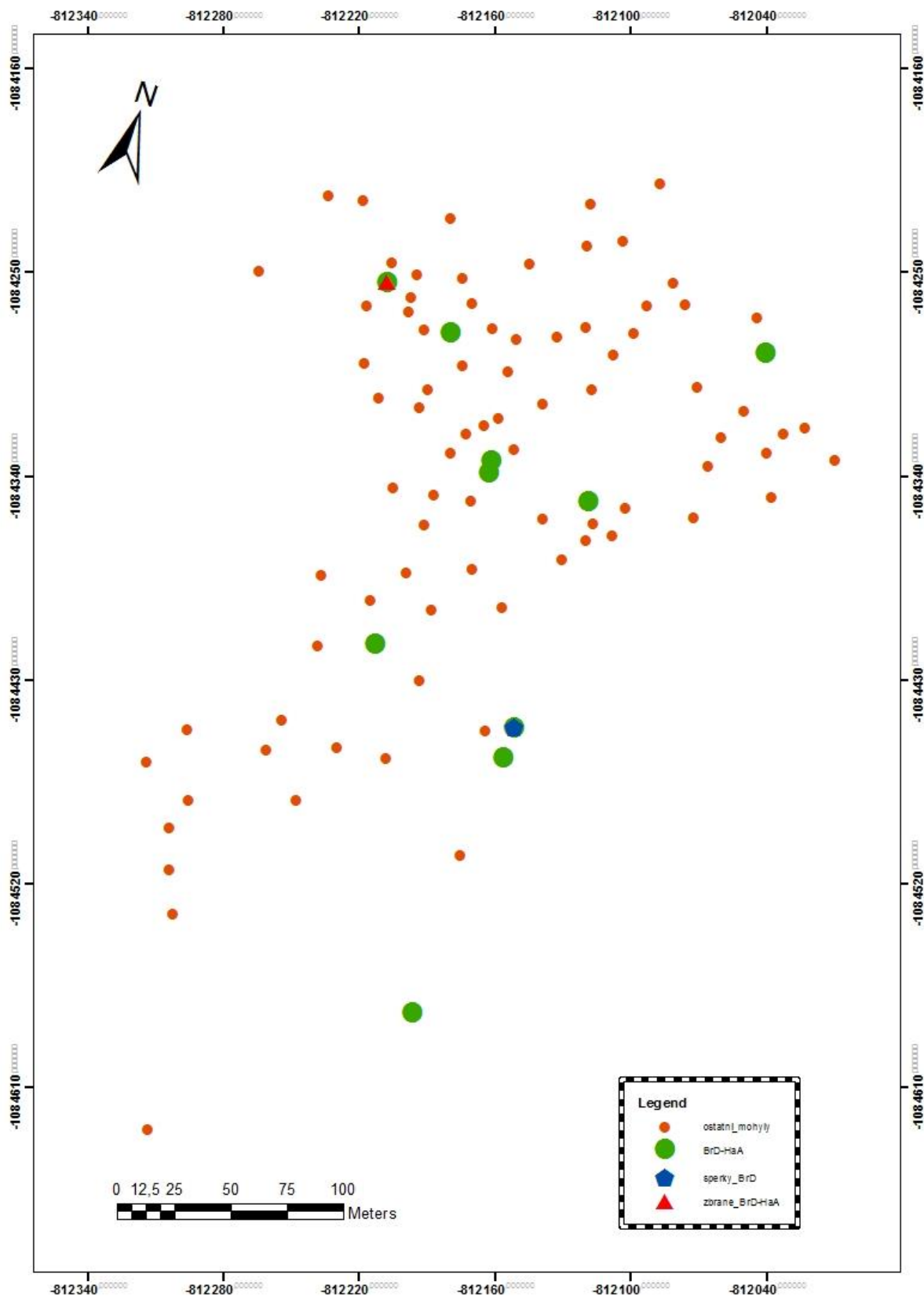
Obr. 9 – Mohyly s hroby se šperky střední doby bronzové s jejich vyznačenou koncentrací kategorie.

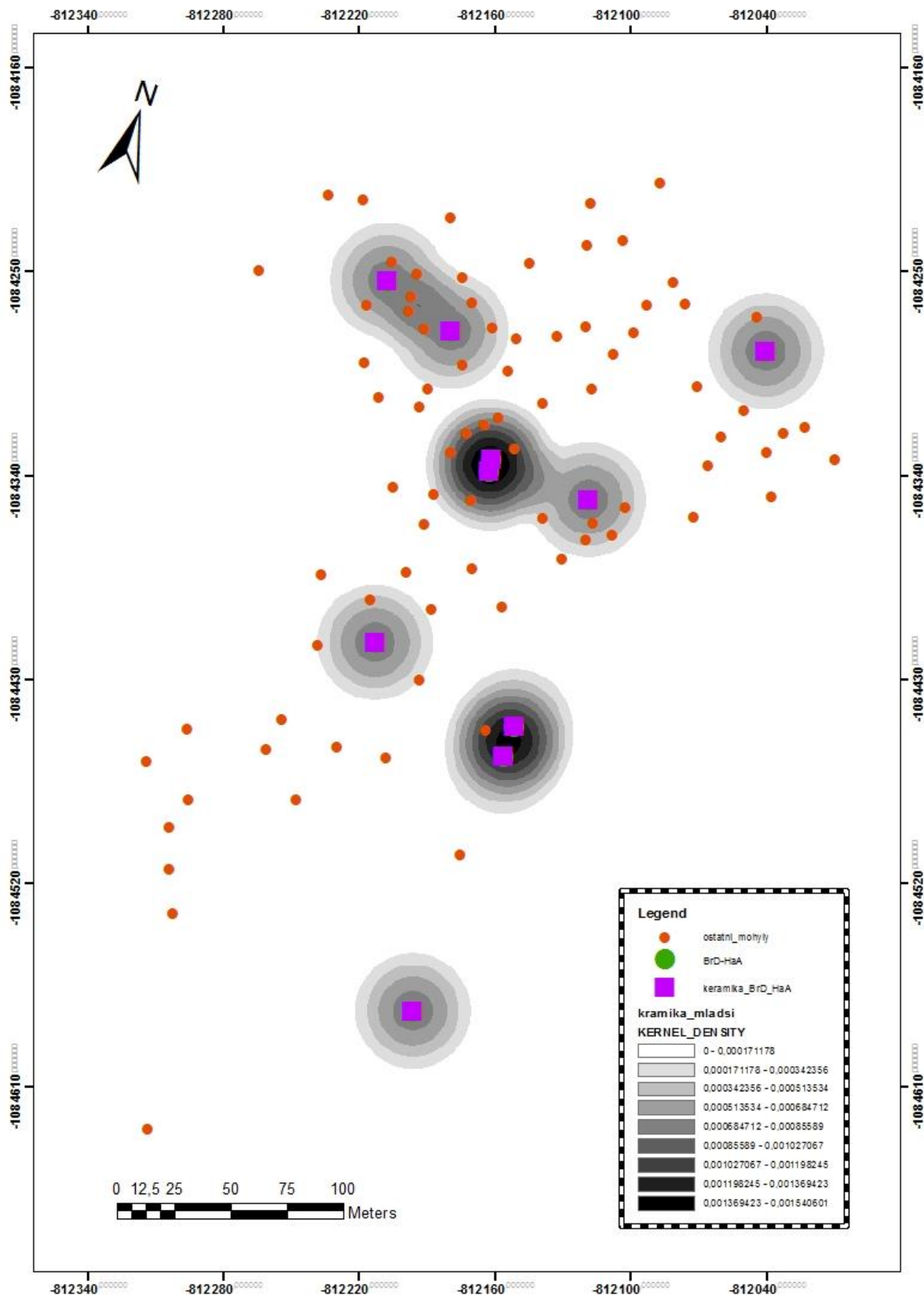
Obr. 10 – Mohyly s hroby se spínadly střední doby bronzové s jejich vyznačenou koncentrací kategorie.

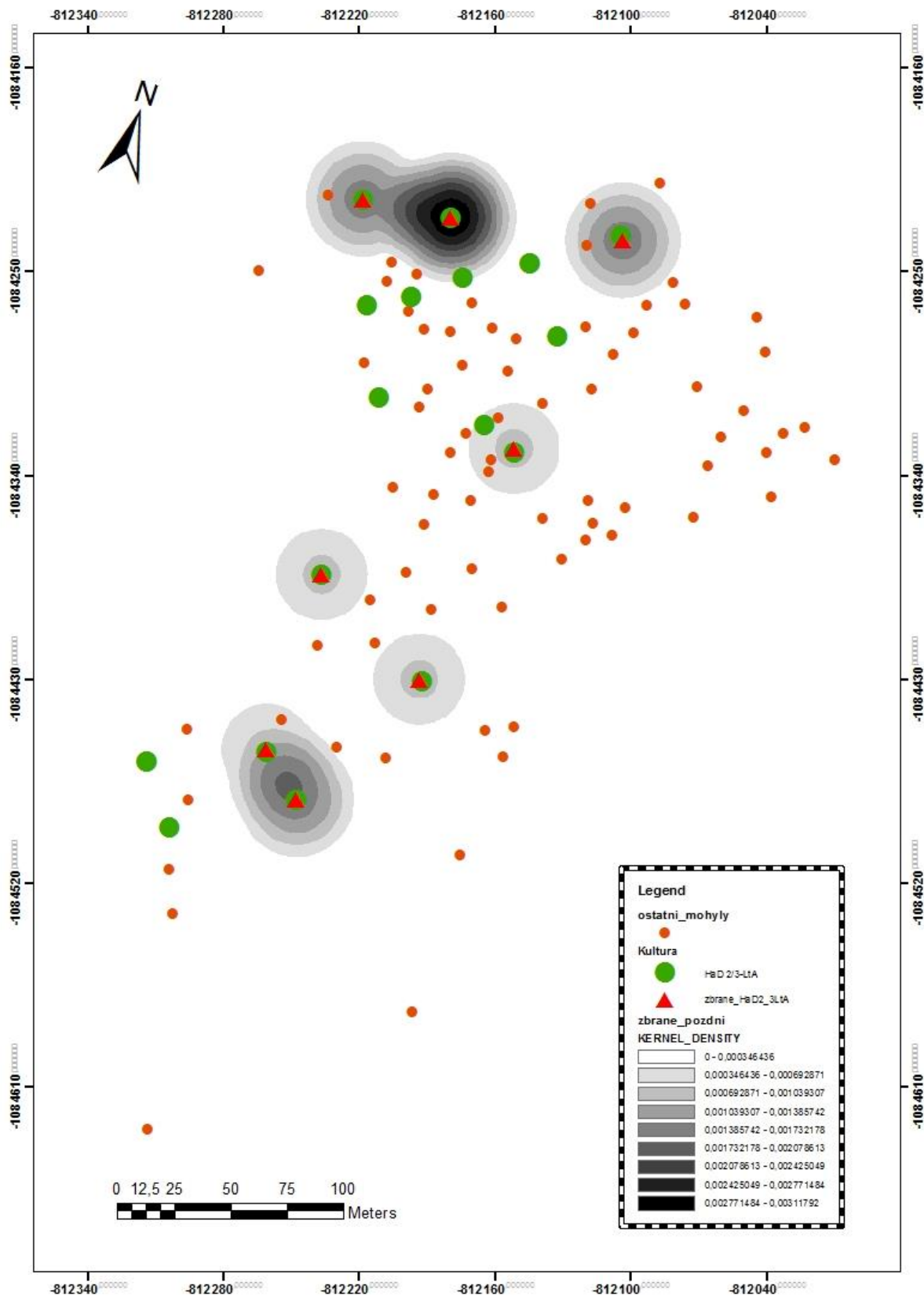
Obr. 11 – Mohyly s hroby s keramikou střední doby bronzové s jejich vyznačenou koncentrací kategorie.

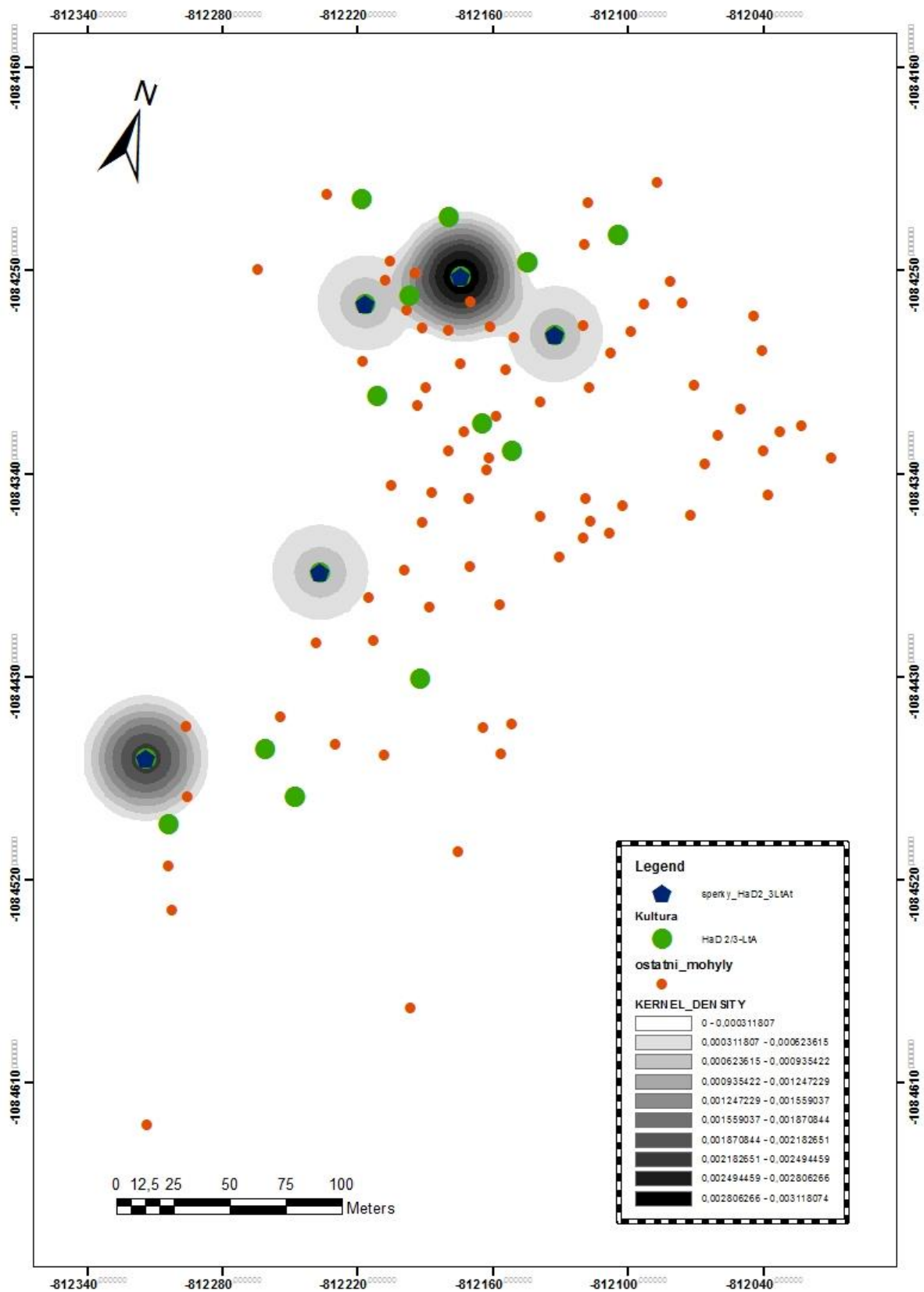
Obr. 12 – Mohyly s hroby se zbraněmi a šperky mladší doby bronzové.

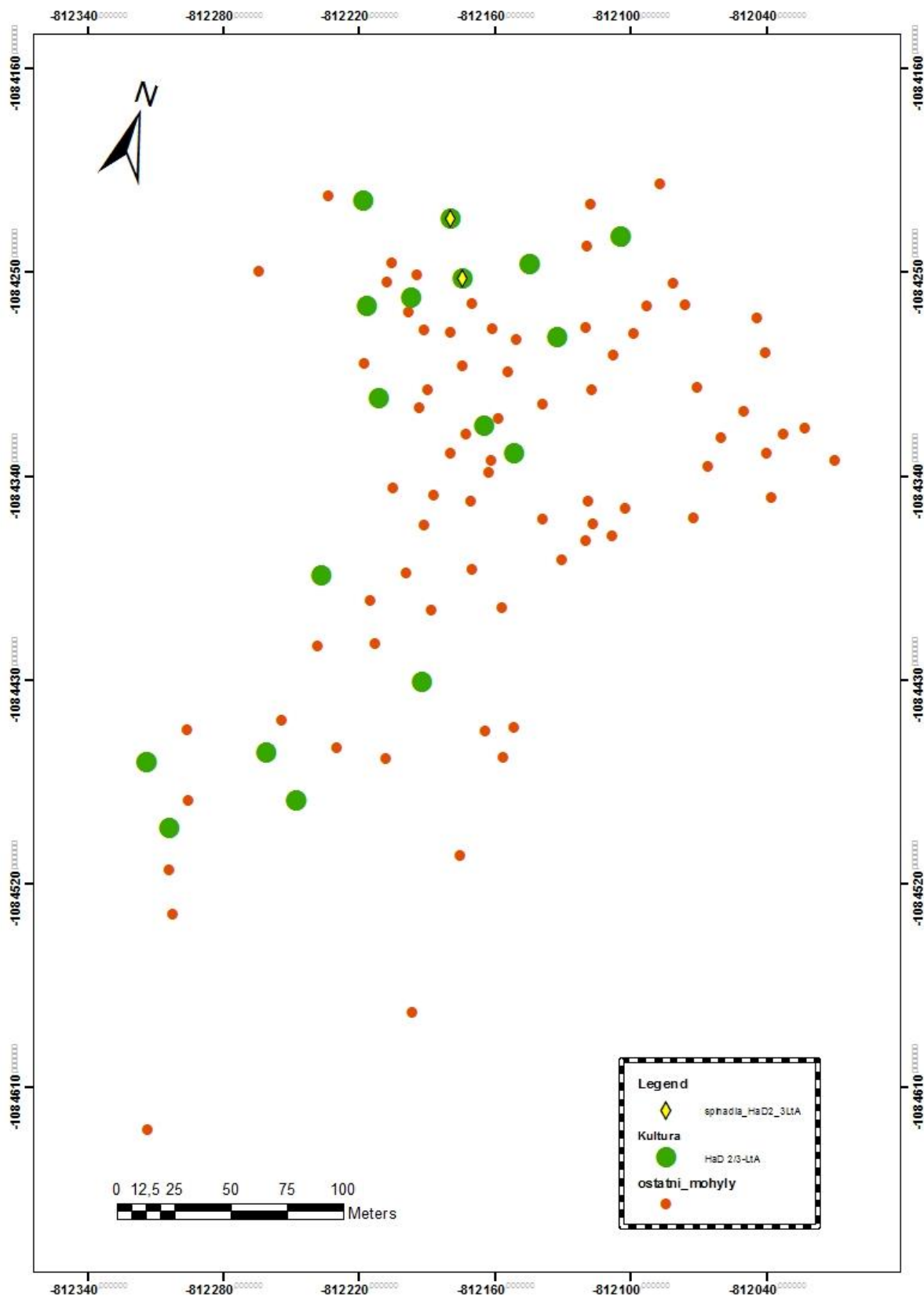
Obr. 13 – Mohyly s hroby s keramikou mladší doby bronzové s jejich vyznačenou koncentrací kategorie.

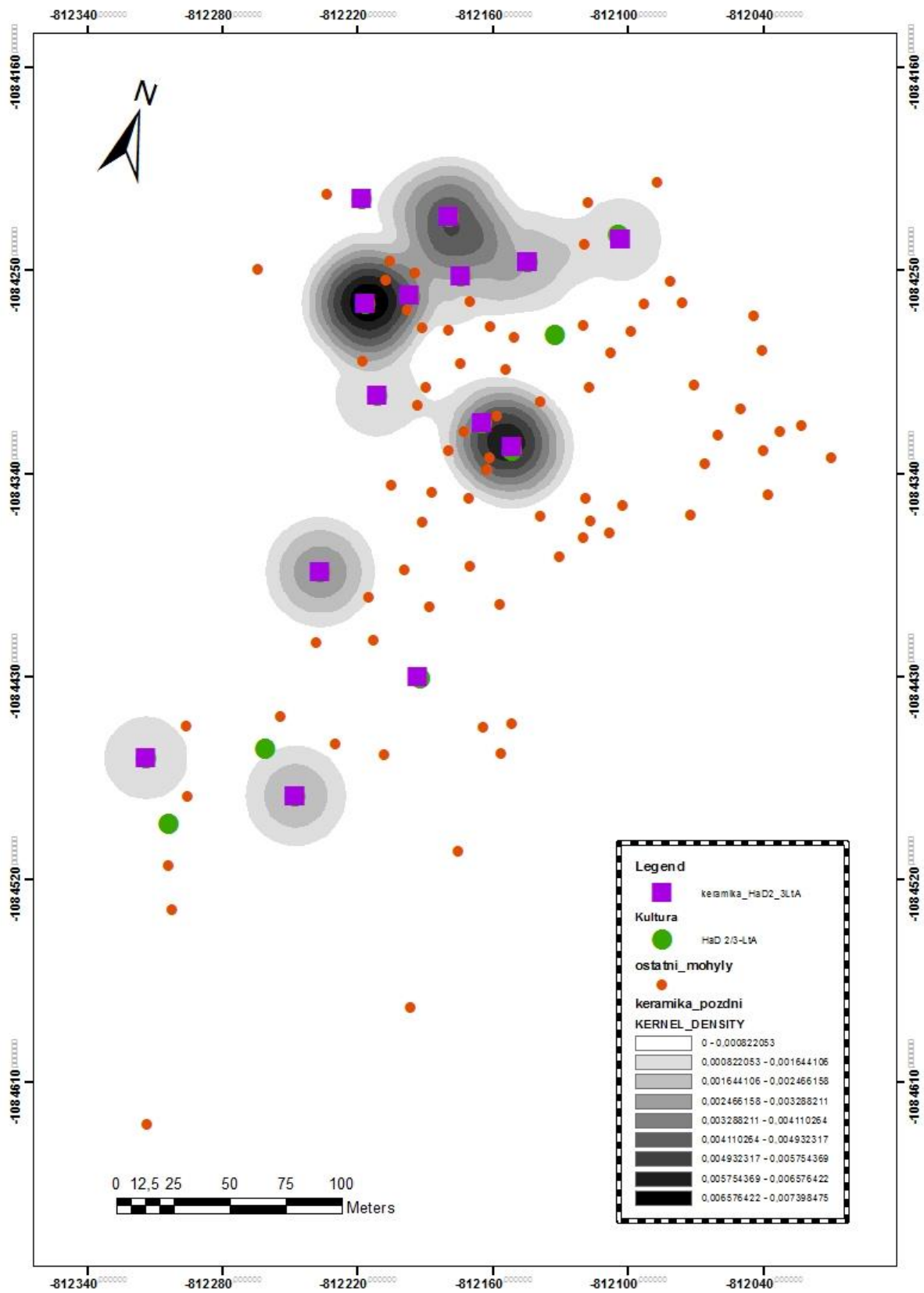
Obr. 14 – Mohyly s hroby se zbraněmi pozdní doby halštatské s jejich vyznačenou koncentrací kategorie.

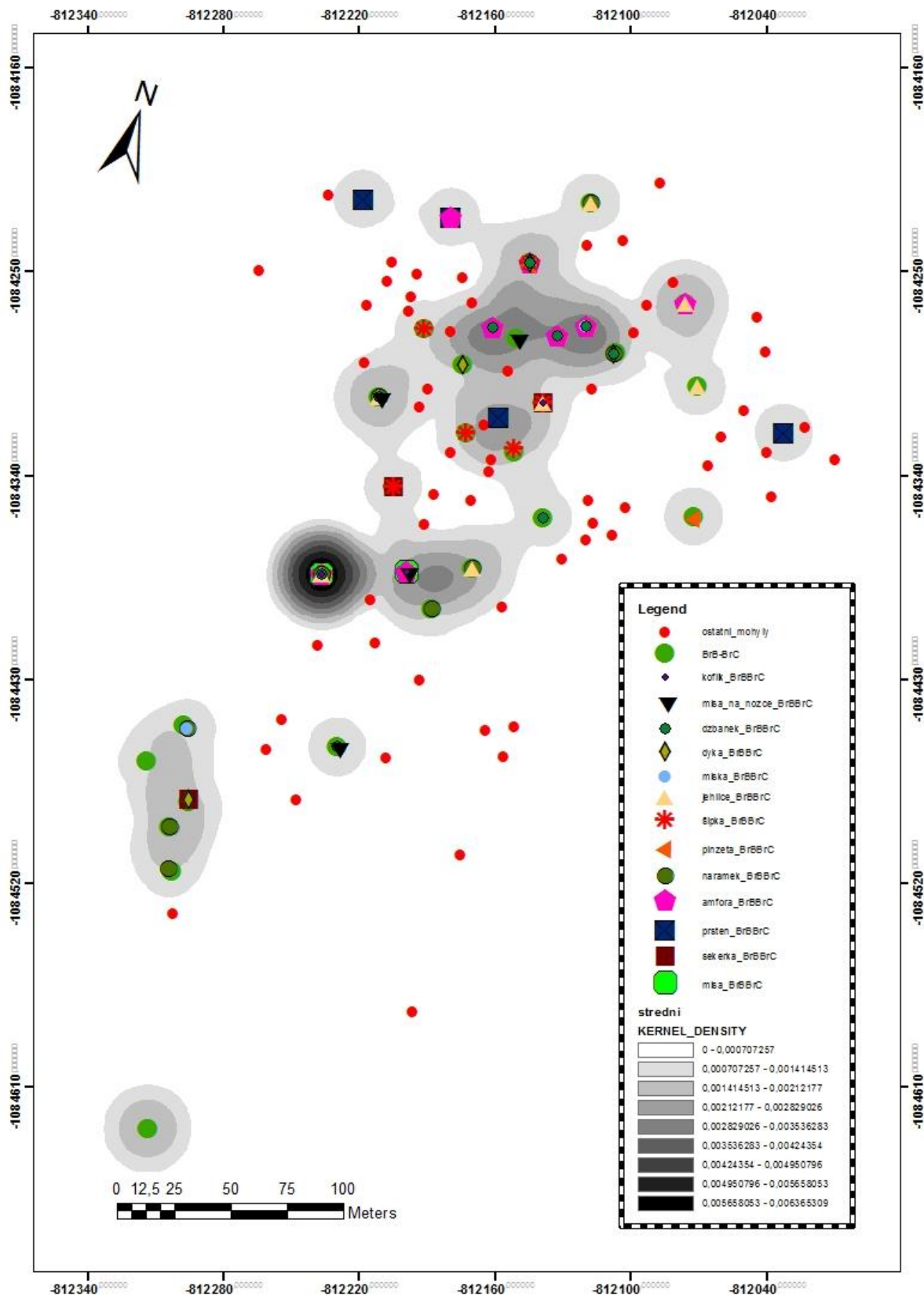
Obr. 15 – Mohyly s hroby se šperky pozdní doby halštatské s jejich vyznačenou koncentrací kategorie.

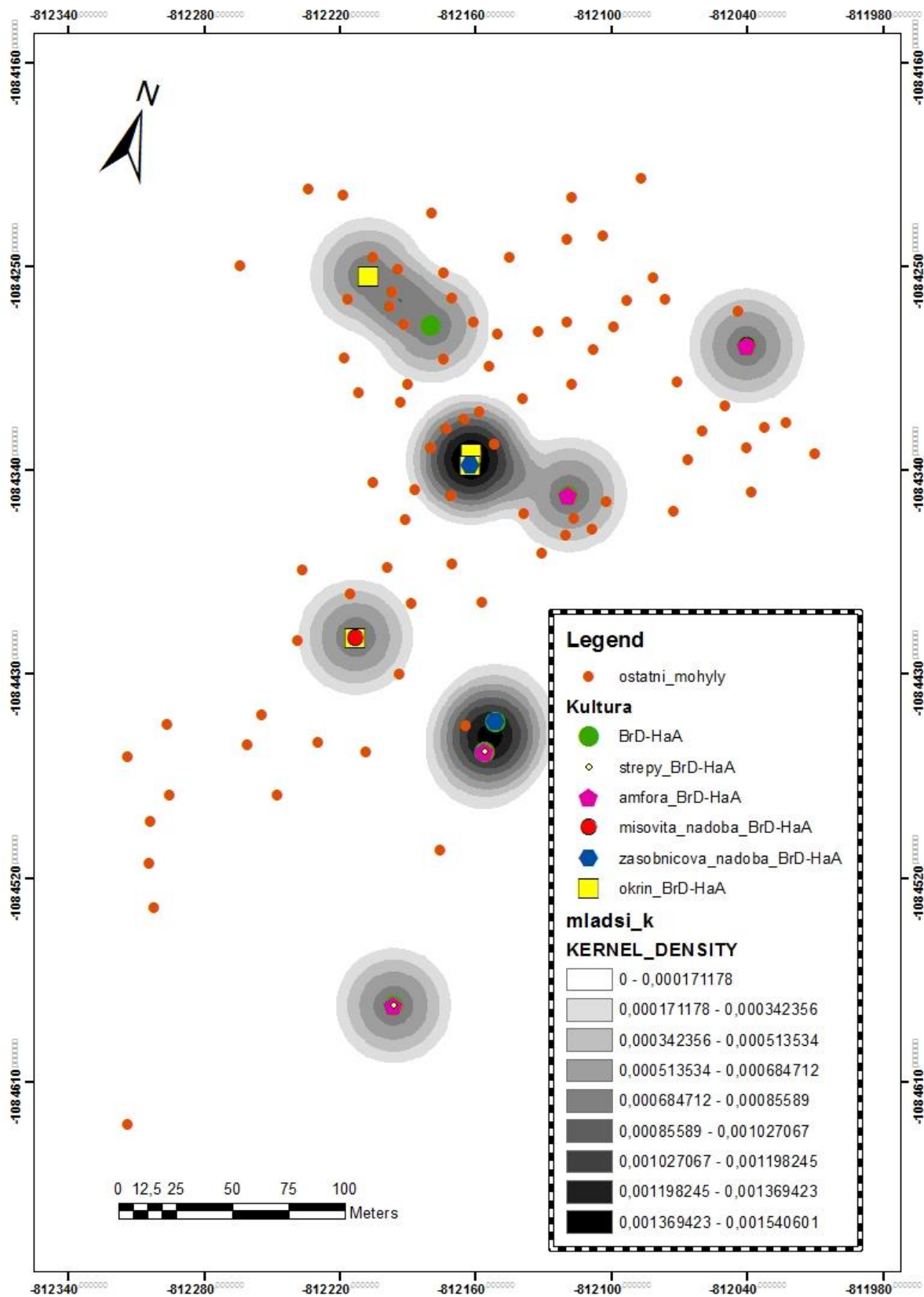
Obr. 16 – Mohyly s hroby se spínadly pozdní doby halštatské.

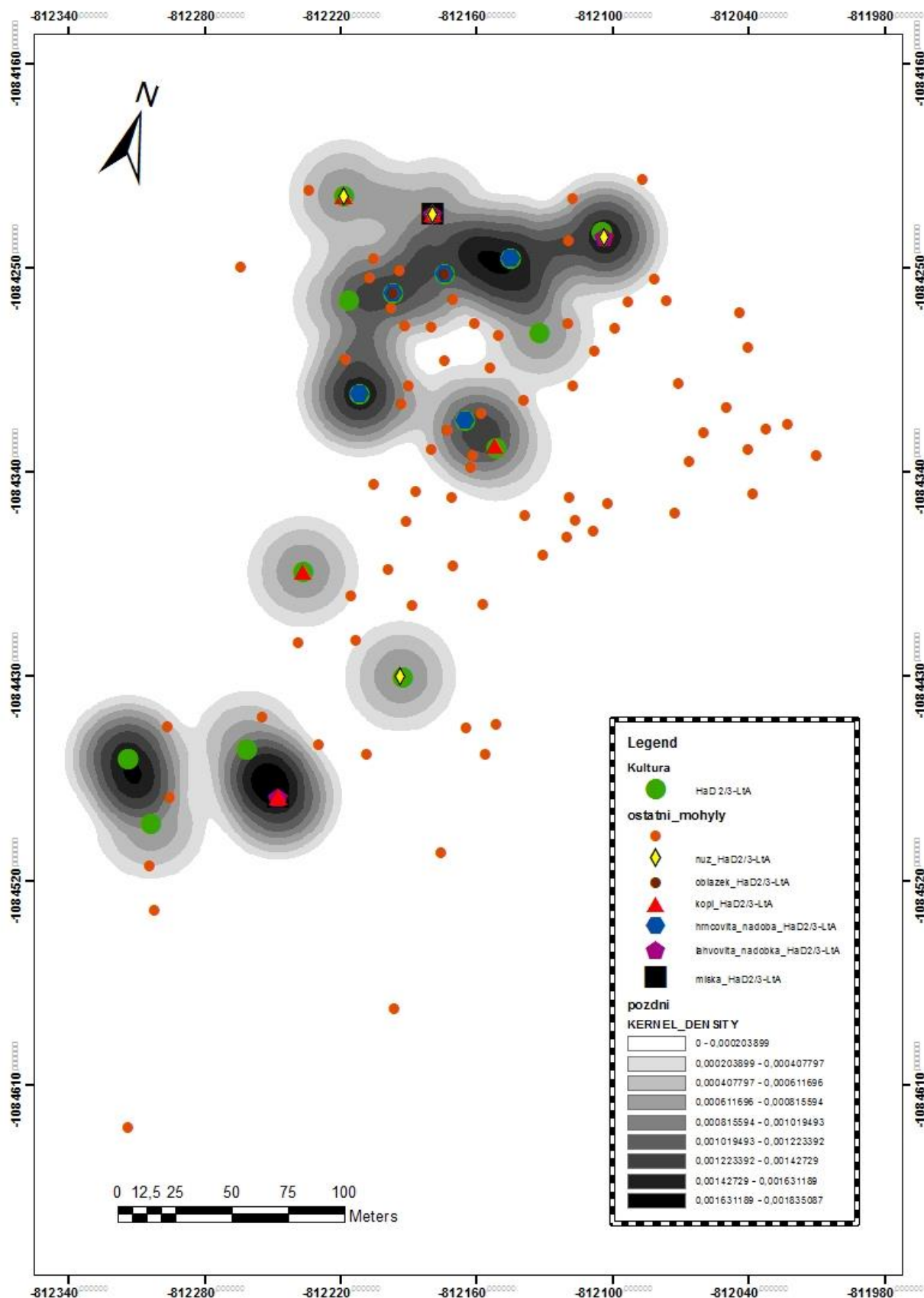
Obr. 17 – Mohyly s hroby s keramikou pozdní doby halštatské s jejich vyznačenou koncentrací kategorie.

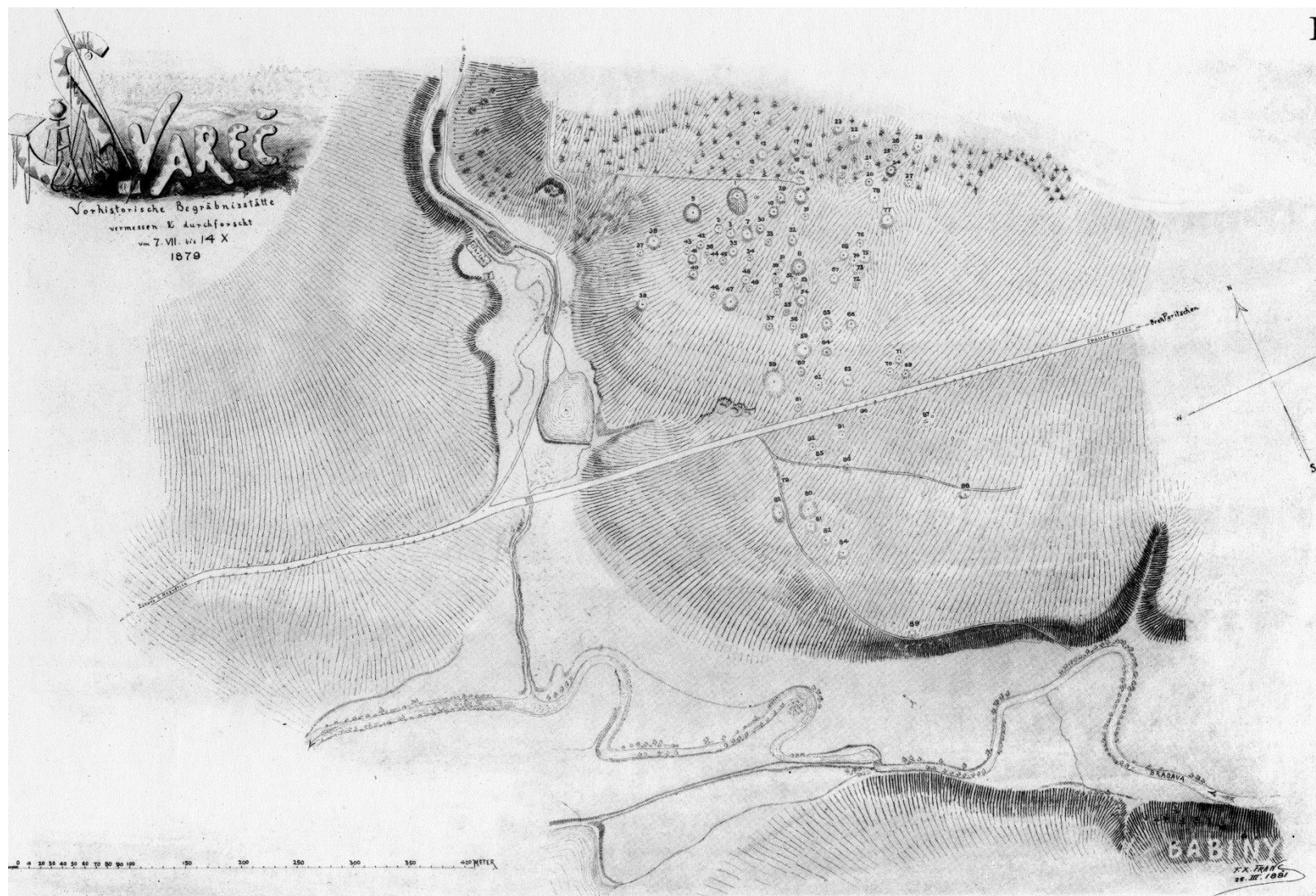
Obr. 18 – Prostorové a formální struktury na pohřebišti v střední době bronzové s vyznačenými shluky hrobů.

Obr. 19 – Prostorové a formální struktury na pohřebišti v mladší době bronzové s vyznačenými shluky hrobů.

Obr. 20 – Prostorové a formální struktury na pohřebišti v pozdní době halštatské s vyznačenými shluky hrobů.

Obr. 21 – Žákava – Sváreč (okr. Plzeň-jih); plánek lokality podle F. X. France (Šaldová ed. 1988, Taf: L).